

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

БОЙЧУН Богдана Ярославівна
Креативні облікові практики в управлінні бізнесом /
Creative accounting practices in business management

спеціальність: 071 - Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма - Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка
групи ОБАмнв-21
Б. Я. Бойчун

Науковий керівник:
д.е.н., професор
П. Р. Пуцентейло

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ КРЕАТИВНОГО ОБЛІКУ	6
1.1. Зміст, сутність і особливості креативного обліку	6
1.2. Принципи застосування системи креативного обліку в управлінні бізнесом	10
1.3. Застосування елементів креативності в облікових процесах сучасного бізнесу	17
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕДУР В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ	24
2.1. Позитивні та негативні напрямки використання креативного обліку в сучасних бізнес-процесах	24
2.2. Креативний облік основних засобів.....	29
2.3. Вплив підприємницьких ризиків на результати діяльності суб'єктів бізнесу	35
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ОБЛІКОВИХ ПРАКТИК В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ.....	44
3.1. Модернізація побудови бізнес-процесів підприємства на основі креативного обліку	44
3.2. Особливості удосконалення облікових технологій в умовах цифровізації економіки.....	50
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Актуальність теми. В останні десятиліття розвиток бухгалтерського обліку пов'язаний з постійним ускладненням правил визнання, оцінки та відображення фактів економічного життя. Більше того, частина питань залишається поза сферою нормативного регулювання бухгалтерського обліку. У той же час, швидкість розвитку бухгалтерського обліку є не порівнянною з розвитком бізнесу. Крім того, чим складнішими є правила, тим більше можливостей інтерпретувати їх в правильному аспекті та на практиці реалізувати прийнятий підхід до формування фінансової інформації у фінансовій звітності. Все це служить основою для появи та розвитку креативного творчого обліку.

Цифровізація економіки, масштабне залучення інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності докорінно змінило форми господарювання, що традиційно склалися. Необхідність гармонізації взаємодії бухгалтерського обліку з бізнес-процесами вимагає розробки нових управлінських технологій.

Теоретичним, методологічним і практичним аспектам креативних облікових практик в управлінні бізнесом присвячені праці таких учених, як Г. М. Азаренкова, М. С. Пушкар, Т. В. Барановська, С. Ф. Голов, Кулик В. А., С. Ф. Легенчук, С. М. Міщенко, Л. В. Чижевська та ін. У своїх дослідженнях вони розкривають питання сутності та сфери застосування креативного обліку, зв'язку креативного обліку з бухгалтерською етикою, пошуку креативних методів бухгалтерського обліку.

Однак, відсутність комплексних ґрунтовних досліджень щодо запровадження креативних облікових практик в управлінні бізнесом обумовила вибір теми дослідження, визначила його мету та завдання.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних засад і розробка практичних рекомендацій із запровадження креативних облікових практик в управлінні бізнесом.

У відповідності до мети встановленого дослідження в кваліфікаційній роботі поставлені такі завдання:

- узагальнити і систематизувати зміст, сутність і особливості креативного обліку;
- уточнити принципи застосування системи креативного обліку в управлінні бізнесом;
- розкрити застосування елементів креативності в облікових процесах сучасного бізнесу;
- обґрунтувати позитивні та негативні напрямки використання креативного обліку в сучасних бізнес-процесах;
- дослідити практику використання креативного обліку основних засобів;
- обґрунтувати вплив підприємницьких ризиків на результати діяльності суб'єктів бізнесу;
- розробити механізм модернізації побудови бізнес-процесів підприємства на основі креативного обліку;
- обґрунтувати удосконалення облікових технологій в умовах цифровізації економіки.

Об'єктом дослідження є процес формування системи креативних облікових практик в управлінні бізнесом ТОВ «Волинь-Альянс».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів застосування системи креативних облікових практик в управлінні бізнесом.

Методи дослідження включають загальнонаукові та спеціальні методичні прийоми економічної науки. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано узагальнений комплексний методичний інструментарій, зокрема: абстрактно-логічний метод (при вивченні теоретико-методичних підходів щодо стану розвитку креативного обліку в досліджуваному підприємстві), монографічний (для уточнення сутності відповідних категорій), економіко-статистичний (при виявленні тенденцій та закономірностей розвитку антикризового управління), графічний (для

наглядного виявлення динаміки основних показників, що використовуються при оцінюванні та запровадженні відповідних процедур креативного обліку).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- узагальнено і систематизовано зміст, сутність і особливості креативного обліку;
- уточнено принципи застосування системи креативного обліку в управлінні бізнесом;
- розкрито застосування елементів креативності в облікових процесах сучасного бізнесу;
- обґрунтовано позитивні та негативні напрямки використання креативного обліку в сучасних бізнес-процесах;
- досліджено практику використання креативного обліку основних засобів;
- обґрунтовано вплив підприємницьких ризиків на результати діяльності суб'єктів бізнесу;
- розроблено механізм модернізації побудови бізнес-процесів підприємства на основі креативного обліку;
- обґрунтовано удосконалення облікових технологій в умовах цифровізації економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих в кваліфікаційній роботі елементів, підходів і методик в системі креативних облікових практик управління бізнесом.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення кваліфікаційної роботи апробовано:

- 20 травня 2022 року на Національній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених.
- 10 листопада 2022 р. на X Національній науково-практичній конференції.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ КРЕАТИВНОГО ОБЛІКУ

1.1. Зміст, сутність і особливості креативного обліку

В останні десятиліття розвиток бухгалтерського обліку пов'язаний з постійним ускладненням правил визнання, оцінки та відображення фактів економічного життя. Більше того, частина питань залишається поза сферою нормативного регулювання бухгалтерського обліку. У той же час, швидкість розвитку бухгалтерського обліку є не порівнянною з розвитком бізнесу. Крім того, чим складнішим є правила, тим більше можливостей інтерпретувати їх в правильному аспекті та на практиці реалізувати прийнятий підхід до формування фінансової інформації у фінансовій звітності. Все це служить основою для появи та розвитку креативного творчого обліку.

Не існує загально визнаного визначення концепції «креативного обліку» [11, с. 265]. У той же час креативний облік тлумачать як «творчий підхід до розвитку бухгалтерського обліку» [22, с. 75]. «Це стає необхідним за відсутності стандартів бухгалтерського обліку та законодавчих норм, поява нових методів та структур у сфері бізнесу, поява більш складних методів ведення бізнесу» [30, с. 148]. З цієї точки зору, «...будь-який метод бухгалтерського обліку, який не відповідає загально визнаній практиці, стандартам та принципам бухгалтерського обліку, може бути визнаний креативним» [43, с. 957].

«Креативний бухгалтерський облік – це вихід за межі регулювання бухгалтерського обліку, який має позитивні та негативні аспекти» [41, с. 118]. «У негативному аспекті креативний облік може порушити зміст і суть закону, дотримуючись його основ, і в позитивному аспекті він спрямований на забезпечення множинності інтересів користувачів створити власні моделі прийняття рішень, в тому числі шляхом оновлення архаїчних облікових норм,

усунення легальних прогалін та усунення конфлікту норм» [43, с. 957].

«Креативний облік – це термін, який часто перекладають як творчий облік» [39, с. 18]. «Раніше така «творчість» зводилася до викривлення облікових даних, однак зараз, креативний облік розглядається як результат застосування облікової політики і втрачає свій негативний відтінок» [33, с. 155].

Більшість авторів зазначають, що «...впровадження в українську методологію креативного обліку має позитивний і негативний вплив на функціонування підприємства та його середовище» [1; 7; 26; 47]. Інші зазначають про креативний облік як «негативне явище, а інколи ставлять під сумнів законність визнання такого обліку» [18, с. 114].

Вітчизняні вчені також пов'язують виникнення креативного обліку у нашій державі із прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [14; 28; 29], що надає можливість формування облікової політики та реалізації творчого підходу під час формування інформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

В праці Пушкаря М. С. зазначено, що «креативний облік є окремим видом обліку, на рівні з фінансовим і управлінським» [39]. На його думку «...він має свою мету, інструменти регламентації, методи та користувачів» [39, с. 27].

Він, зокрема пише, що «...креативний облік може бути доповненням до фінансового чи управлінського обліку» [39]. «У підсистемі фінансового обліку можна виділити окремий об'єкт стосовно якого обов'язково виділяють синтетичний рахунок чи субрахунок у межах якого розробляють статті витрат, методику їх відображення в облікових документах та правила групування, агрегування, порядку записів у реєстри та інші процедури» [39].

Очевидно, що розвиток позитивних з одночасним обмеженням негативних аспектів творчого обліку з необхідністю потребує глибокого аналізу сутності цього явища бухгалтерської практики. Перш за все, слід зазначити, що концепція «креативного бухгалтерського обліку» у бухгалтерській літературі пов'язана з поняттями «політики балансу», «управління доходами», «дохід від згладжування», «косметичний облік» тощо.

Креативний облік відрізняється від фінансового й управлінського, що ілюструє рис. 1 [39].

Критерії оцінок	Фінансовий облік	Креативний облік	Управлінський облік
Мета	Інформація для складання фінансової звітності	Інформація щодо витрат та їх ефективності окремих діяльності	Мінімізація витрат на виробництво і збільшення прибутку
Обов'язковість ведення	Обов'язковий законом	На запит менеджерів	Факультативно
Ступінь узагальнення	Синтетичний	Синтетично-аналітичний	Аналітичний
Точність	Точний	Точний	Приблизний
Регламентація	Регламентований	Не регламентований	Не регламентований
Методи	Стандартизовані	Творчі	Стандартизовані
Користувачі	Зовнішні	Внутрішні	Внутрішні

Рис. 1.1 Характеристика видів обліку

Голов С. Ф. зазначає, що під «...креативним обліком слід розуміти формальне застосування або цілеспрямований вибір методів та принципів бухгалтерського обліку для забезпечення показників фінансової звітності, які відповідають цілям окремих осіб, але вводять в оману широке коло користувачів» [8, с. 363].

Бутинець Ф. Ф. вважає, що «креативного обліку в повному розумінні цього слова, як такого немає і не може бути» [6, с. 113].

Притримується такої думки і Легенчук С. Ф. і відмічає, що «такого креативного обліку не існує та існувати не може, оскільки значною мірою регламентується за допомогою чітких правил» [23, с. 93]. «Повна креативність обліку означала б можливість порушення законодавчо встановлених правил

ведення обліку» [23, с. 94]. «Тому в цілому бухгалтерський облік може бути креативним тоді, коли він ведеться як в межах, та із порушенням встановлених законодавчих норм та принципів обліку» [23, с. 95]. «Разом з тим пропонує виділяти умовно-креативний та агресивний облік» [23, с. 96]. «Умовно-креативним є облік, що ведеться в межах альтернативних варіантів, передбачених обліковою політикою та на основі існуючих принципів обліку» [23, с. 97]. «Агресивний облік орієнтований на умисне порушення законодавчих норм та принципів обліку» [23, с. 98]. Ми погоджуємось з думкою Осадчої О.О., яка вважає, що «недотримання законодавчих норм при веденні бухгалтерського обліку з метою викривлення інформації про реальний стан справ суб'єкта господарювання свідчить не про його креативність, а прямо призводить до настання кримінальної чи адміністративної діяльності» [33, с. 154].

Трактування поняття «креативний облік» у працях зарубіжних та вітчизняних вчених наведено у табл.1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «креативний облік» [9, с. 10]

Автор	Зміст поняття «креативний облік»
Сиджел Ж.Д.	«Спроби менеджменту «валяти дурня» з бухгалтерським обліком з метою завищення чистого прибутку» [9, с. 10]
Паркер Р.Х.	«Використання бухгалтерського обліку для введення в оману користувачів, замість належної допомоги ним» [9, с. 10]
Єлліот В.Д.	«Форма обліку, яка хоча й узгоджується зі всіма правилами і практикою, проте надає упереджене враження про фінансовий стан і результати діяльності підприємства» [9, с. 10]
Ріган Р.О.	«Використання та зловживання методами й принципами бухгалтерського обліку для досягнення фінансових результатів, які навмисно не забезпечують чесний і справедливий погляд» [9, с. 10]
Метьюс М. та Перера	«Це будь-який метод бухгалтерського обліку, що не відповідає загальноприйнятій практиці, або встановленим стандартом чи принципам, але забезпечує достовірне подання стану справ у компанії» [9, с. 10]
Пушкар М.С.	«Одне з джерел інформації, що має великий ступінь довіри, оскільки ґрунтується на даних системного обліку» [9, с. 10]
Голов С.Ф.	«Формальне застосування або цілеспрямований вибір методів і принципів бухгалтерського обліку для забезпечення показників фінансової звітності, які відповідають цілями окремих осіб, але вводять в оману широке коло користувачів» [9, с. 10]

Повністю бухгалтерський облік може бути креативним тільки тоді, коли він ведеться як в межах, так із порушенням законодавства.

«Бухгалтера і керівництво підприємства мають можливість здійснювати облікові маніпуляції, внаслідок чого користувач облікової інформації буде дивитись на стан та результати діяльності підприємства або із завищенням показників звітності, або із заниження показників звітності» [2, с. 77].

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (п. 10) зазначено, що «якщо немає Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку або Міжнародного стандарту фінансової звітності, який конкретно застосовується до операції, іншої події або умови, управлінський персонал має застосовувати судження під час розробки та застосування облікової політики, щоб інформація була доречною для потреб користувачів з прийняття економічних рішень та достовірною» [44, с. 38].

На нашу думку, всі механізми маніпулювання фінансовою звітністю навіть в рамках законодавства, в певній мірі ведуть до зловживань в бухгалтерському обліку. Це впливає на довіру користувачів фінансової звітності. Тому вважаємо, що можуть мати право на існування поняття «креативні методи» бухгалтерського обліку в рамках законодавства, але ніяк не «креативний облік».

1.2. Принципи застосування системи креативного обліку в управлінні бізнесом

Розглянемо більш детально загальні характеристики креативного обліку:

1) «Основою для креативного бухгалтерського обліку є прогалини та неоднозначності в нормативному регулюванні бухгалтерського обліку, а також передбачені нормативами регулятори можливості вибору дозволених методів

бухгалтерського обліку та використання суб'єктивних суджень про оцінку, що вимагає застосування професійного рішення для вирішення ситуації» [2, с. 79]. У той же час, наявність простору для використання професійного судження не вказує автоматично на спотворення звітності з метою введення в оману своїх користувачів;

2) «Основою креативного бухгалтерського обліку є глибокі знання бухгалтерського законодавства, майстерне право власності на бухгалтерські інструменти, серйозні аналітичні розробки, що дозволяють перетворити дані звітності з поточного стану до бажаного» [10, с. 815]. Як результат, у широкому розумінні цього слова ряд дослідників включають концепцію креативного обліку та шахрайства, але у вузькому розумінні слова креативний облік передбачає дотримання нормативних рамок закону;

3) «Визнання факту креативного обліку говорить про те, що існує певна об'єктивна істина, яка досягається внаслідок відповідності всім загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку, але креативний облік відходить від нього, що є його недоліком» [12, с. 25]. Однак надійний і сумлінний погляд на фінансову інформацію є лише ідеальною моделлю, керівництвом, на яку слід прагнути, але це практично недосяжно. Тому, порівняно з недосяжним ідеалом, будь-яка система бухгалтерського обліку може розглядатися в результаті креативного обліку;

4) «Практика креативного обліку широко поширена, хоча з позиції ряду авторів є небажаною, незалежно від його мотивів» [21, с. 34]. У той же час, внаслідок певних визначених факторів, креативний облік – це неминуча реальність, яка вимагає заміни питання, як запобігти його, до питання, як мінімізувати його негативні прояви та більш повноцінно використовувати позитивні;

5) «Креативний облік спрямований на спотворення звітності від імені інтересів однієї групи користувачів – управління за рахунок інших груп та реалізується шляхом прийняття рішення керівництвом (та/або бухгалтером)» [27, с. 191]. У той же час, «керівництво орієнтоване на створення бажаного

сприйняття звітності компанії у своїх ключових, найвпливовіших зацікавлених сторонах або згладжуванні відхилень фінансових показників, нехарактерних для компанії, запобігання короткотермінових тенденцій у прийнятті рішень стейкхолдерами» [40, с. 39]. У той же час «інструменти прийняття рішень у контексті невизначеності, в принципі, доступні будь-яким групам користувачів звітності, які частково компенсують негативний аспект асиметрії інформації» [46, с. 323]. Отже, головне завдання – надати користувачам фінансової звітності додаткову інформацію, в кінцевому рахунку дозволяючи їх моделям адаптувати свої моделі невизначеності;

б) «Позитивні та негативні аспекти визнані в креативному обліку» [51, с. 108]. У той же час, низка дослідників обґрунтовують допустимість та прийнятність креативного обліку в певних обставинах та умовах, з необхідною вимогою дотримання етичних норм та належного розкриття інформації у звітності;

7) «Позитивний аспект креативного обліку спостерігається у використанні професійного судження бухгалтера з метою відображення юридичних, економічних та фінансових інновацій у звітності про юридичні, економічні та фінансові інновації, для яких наразі немає нормативного регулювання бухгалтерського обліку» [34, с. 9]. Крім того, креативний облік дозволяє враховувати специфіку кожної конкретної ситуації, в якій трактується та застосовується норма бухгалтерського обліку, для подолання обмежень інформації про поточні стандарти бухгалтерського обліку, включення оцінок прогнозування у фінансовій звітності та тим самим надання користувачам з додатковою інформацією (перевищують мінімальні обов'язкові вимоги стандартів бухгалтерського обліку) щодо поточної та майбутньої діяльності компанії. Нарешті, креативний облік розглядається як «інструмент подолання недосконалостей регулювання бухгалтерського обліку (архаїзм норм, регуляторних прогалів та конфліктів)» [4, с. 127]. Все це перекладає питання з регуляторної площини (заборону на креативний облік) на етичну площину (розвиток позитивних та обмежень негативних аспектів);

8) «Коригування до звітності через креативний облік – існує свідомий результат фінансового інжинірингу через їх вплив на показники звітності» [48, с. 173]. Але, завдяки цій обставині, ці коригування виявляються за наявності додаткової інформації, яка дозволяє висувати гіпотези щодо мотивації до «прикрас» звітності.

«Передумови появи креативного обліку з позиції компанії можуть бути зовнішніми (пов'язаними з економічним середовищем, об'єктивно існуючим конфліктом у рамках агентської теорії та концепції асиметрії інформації) та внутрішньою (через опортуністичну поведінку адміністрації, бажання впливати на сприйняття зацікавлених сторін тощо)» [38, с. 37].

«З позиції бухгалтера передумови можуть бути власними (рівень професіоналізму, дотримання етики) та накладені (прямий тиск з боку власників та адміністрації)» [32]. Відповідно, єдиною можливістю бухгалтера, який не повинен залучатись до негативних проявів креативного обліку, є підвищення власного професійного рівня та готовності захищати власне незалежне, етично перевірене професійне судження.

Незважаючи на те, що більшість мотивів креативного обліку безпосередньо не пов'язані з прагненням дотримання концепції надійного та сумлінного погляду на фінансову інформацію, самі ці мотиви чітко не вказують на наявність креативного обліку у звітності, спотворень, спрямованих завдаючи шкоди інтересам стейкхолдерів.

«Багатий інструментарію креативного обліку безпосередньо пов'язаний із широтою поширення відповідного явища на практиці і навпаки» [24, с. 15]. У той же час усвідомлення потенційного ризику спотворення аналізованої звітності збільшує ймовірність адекватного рішення користувачем на основі його аналізу.

«Аналіз передумов для креативного обліку, його мотивації та технологій у сукупності та відносинах підкреслює, що основа використання креативного обліку як інструменту формування інформації для зацікавлених сторін та обмеження неетичних, недобросовісних проявів креативного обліку – це

професійне судження, яке є ментальною програмою професійного бухгалтера» [4, с. 127]. Саме в ньому в діалектичній єдності знайдені знання, вміння, досвід професійних та етичних норм особистого та професійного рівня.

На основі досліджень найважливіші ознаки креативного обліку, можна сформулювати наступним чином:

1) сфера застосування знаходиться поза обсягом імперативних норм поточного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку (заявка базується на можливостях інтерпретації стандартів бухгалтерського обліку, вибору застосовних методів бухгалтерського обліку, використання оцінок судження, усунення юридичних просторів та конфліктів) або у справах, дозволених законодавством та стандартами бухгалтерського обліку, це передбачає відхилення від імперативних норм (з належним розголошенням);

2) вимагає глибоких знань про норми законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, досвіду та навичок його застосування, а також обґрунтування, аргументація рішень;

3) реалізується в умовах притаманних бухгалтерському обліку невизначеності, а також гнучкості, неточності, недосконалості та в окремих випадках архаїчності норм законодавства та врахованих стандартів (або навіть їх відсутності), що перешкоджає можливості констатації порушення нормативних регуляторів;

4) спрямований на більш сприятливий результат відображення уявлення користувачів, порівняно з тією, яка була б без креативного обліку;

5) є рушійною силою, що провокує подальший розвиток бухгалтерських регуляторів і навіть теорію та методологію бухгалтерського обліку;

6) можна розглядати в результаті (звітування про трансформацію відповідно до обраного керівництва) та як процес (прийняття набору рішень щодо розкриття фінансової інформації у звітності).

Проводячи аналіз змісту креативного обліку, можна виділити основні плюси та мінуси:

А) Переваги:

1) розширює інформаційні межі поточних регуляторів бухгалтерського обліку;

2) дозволяє індивідуалізувати систему бухгалтерського обліку для потреб певної компанії та забезпечити дотримання принципів нейтралітету, реальності інформації, своєчасності її презентації та розкриття;

3) виключає однаковий тип помилок у фінансовій звітності компаній, що є неминучим із суворим дотриманням жорсткого нормативного регулювання бухгалтерського обліку;

4) забезпечує можливість прискорення розвитку бухгалтерського обліку, слідуючи за розвитком бізнесу, поява нових методів та структур у галузі бізнесу сприяє розробці методів бухгалтерського обліку (в тому числі через накопичення та узагальнення найкращого досвіду), забезпечує прогрес бухгалтерської думки.

Б) Недоліки:

1) суб'єктивність та умовність фінансової звітності;

2) Високі ризики завищеної та фальсифікації звітності (включаючи шахрайство).

Слід зазначити, що «креативний облік морально нейтральний» [45, с. 187]. «Насправді, суспільство тестує будь-які творчі ідеї щодо їх відповідності етичним цінностям, і якщо нова ідея узгоджена з етичними цінностями та загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку, вона може бути корисною та застосовною» [27, с. 192].

Отже, на перший план при оцінці креативного обліку виходять не самі облікові прийоми та зумовлені ними відхилення показників звітності від тих, які були б отримані відповідно до облікових стандартів (тим більше, що і факт відповідності, і його кінцевий результат є дискусійними питаннями) але наміри, що стоять за його застосуванням.

Ключовим постає питання професійної етики, яке, по суті, відокремлює креативний облік від шахрайства. Іншими словами, етичні норми задають

ракурс для розвитку та реалізації позитивних, суспільно прийнятних аспектів креативного обліку. Невипадково вчені стверджували, що «баланс – це совість бухгалтера» [19, с. 58], бачили за креативністю майбутнє, за умови нейтралізації її агресивного початку за допомогою професійної етики, моральної відповідальності бухгалтерської професії.

Отже, креативний облік слід розглядати як інструментарій з формування фінансової звітності, в основі якого лежить ментальна програма бухгалтера. При цьому співвідношення професійного судження бухгалтера та креативного обліку має кілька аспектів:

1) професійне судження, що виноситься в умовах невизначеності і передбачає певний ступінь свободи у вирішенні облікових завдань, створює умови для виникнення та розвитку креативного обліку;

2) концепція професійного судження, що включає орієнтир на достовірний і сумлінний огляд, дотримання етичних норм (особистісних і професійних), встановлює рамки для прийняття креативних рішень, виступаючи в ролі обмежувача негативних проявів креативного обліку;

3) креативний облік є формою реалізації професійного судження, певний підсумок феномена професійного судження, що використовує моделювання в бухгалтерському обліку з метою проектування та реалізації креативних рішень, спрямованих на підвищення інформативності фінансової звітності забезпечення множинності інтересів її користувачів.

У той же час «...концепція професійного судження бухгалтера запозичує лише позитивний аспект креативного обліку, ключовою умовою якого є спрямованість на відповідність прийнятих облікових рішень концепції достовірного і сумлінного погляду, відповідність критерію сумлінності розкриття інформації, етичним нормам» [17, с. 63].

Таким чином, центр проблеми креативного обліку – питання його легітимності доцільно перенести на питання про встановлення допустимих меж застосування креативного обліку, в яких облік міг би розвиватися, гарантовано не завдаючи шкоди інтересам користувачів фінансової звітності. При цьому, з

позиції захисту суспільних інтересів допустимою межею для креативного обліку можна визнати сферу потенційно можливих рішень, які не вводять користувачів звітності в оману, внаслідок якої вони б понесли фінансові втрати.

1.3. Застосування елементів креативності в облікових процесах сучасного бізнесу

В умовах нестійкого економічного розвитку та посткризового стану економіки, суттєво підвищується ризикованість ведення господарської діяльності підприємствами. «В цих умовах першочерговим завданням стає пошук, як реальних шляхів мінімізації таких ризиків, і можливих варіантів отримання прибутку, достатньої підтримки життєдіяльності компанії» [15, с. 108]. Успішне вирішення цієї складної проблеми потребує використання багатьох методів, прийомів, способів, систем.

Одним із таких способів є «підвищення якості облікової інформації» [20, с. 105]. «Формування облікової інформації, що характеризує результати фінансово-господарську діяльність компанії з урахуванням показників стану активів, власного капіталу, зобов'язань, має здійснюватися з урахуванням вимог національних стандартів ведення бухгалтерського обліку, а багатьох діючих економічних суб'єктів також із застосуванням правил міжнародних стандартів фінансової звітності» [3, с. 25].

«Маніпуляції зі звітними показниками та обліковими записами – це креативний облік, який дозволяє знайти способи обходу у наданні транспарентної інформації, котрі закладені в стандартах бухгалтерського обліку, та використовувати їх можна для керування обліковими записами» [48, с. 174].

Підвищити привабливість фінансової звітності для зацікавлених користувачів, а також оптимізувати податкове навантаження, змушують економічних суб'єктів вдаватися до пошуку рішень, що дозволяють вуалювати

звітну інформацію, використовуючи способи креативного обліку.

Насправді компанії використовують окремі елементи креативного обліку, обмежуючись переважно застосуванням «білих» податкових схем, тобто законних способів зменшення податкового навантаження. Проте зацікавленість в іноземних інвестиціях ставить компанію перед необхідністю поліпшення показників фінансової звітності. «Застосування методів креативного обліку дозволяє перетворювати фінансову звітність компанії в досягнення позитивних і сприятливих результатів її діяльності» [50, с. 173]. При цьому при застосуванні креативного обліку керівництво має можливість оцінити можливі ризики впливу на фінансові показники своєї компанії.

Однак необхідно враховувати і те, що «...креативний облік є інструментом, який дуже схожий на зброю» [42]. «Якщо його використовувати правильно, це може принести велику вигоду користувачу; але якщо ця зброя несправна або потрапляє до рук не тієї людини, то результат її використання може призвести до великих втрат для підприємства» [25, с. 85].

«Усіх користувачів фінансової звітності можна поділити на користувачів з прямим та непрямим фінансовим інтересом, а також користувачів без фінансового інтересу» [39, с. 44]. «Для перших головною інформацією, одержуваною із звітності, є фінансові результати, фінансове становище компанії, її платоспроможність, ліквідність активів» [39, с. 45]. «До аудиторії цих користувачів включаються власники, інвестори, кредитні організації, партнери» [39, с. 46]. «Користувачі з непрямим фінансовим інтересом використовують звітну інформацію як контроль за надходженням коштів у бюджети різних рівнів, оцінки життєздатності компанії, ступеня достовірності показників звітності» [5]. До цієї групи можуть бути включені державні контролюючі органи, страхові компанії, профспілки, працівники підприємств, аудиторські фірми.

«Конфлікт інтересів серед різних зацікавлених груп є справжньою причиною креативного обліку» [13, с. 35]. Керівники зацікавлені у тому, щоб заплатити менше податків та дивідендів. Інвестор-акціонер хоче отримати

більше дивідендів. Податковим органам необхідно стягувати дедалі більше податків. Співробітники компанії хочуть отримувати вищу оплату праці. Але креативний облік ставить в більш вигідне становище лише якусь одну групу користувачів за рахунок інших.

«Більшість компаній, які подають свою звітність іноземним інвесторам, банкам, постачальникам та покупцям, складають її як за НП(С)БО, так і за МСФЗ чи ГААП» [28; 29; 31]. «При цьому основні управлінські та інвестиційні рішення ухвалюються на підставі фінансової звітності, сформованої за зарубіжними стандартами обліку» [44, с. 39]. Система преміювання та винагород також часто побудована на цих даних.

«Застосування міжнародних стандартів під час складання фінансової звітності зумовлює ступінь використання способів креативного обліку» [51, с. 34]. Компанії, які залучають інвесторів, зацікавлені у поступовому підвищенні прибутку, тоді як компанії, які не залучають інвестиції, зменшують і згладжують прибуток.

Крім того, на спотворення фінансової звітності може впливати:

– особиста зацікавленість керівництва у можливості збільшення розмірів бонусів, премій та інших заохочень за результатами звітного періоду та/або розмір дивідендів, що розподіляються;

– вирішення певних бізнес-завдань, наприклад, очікувані угоди з продажу компанії, майбутнє залучення кредитів.

У той же час існує високий ризик того, що навіть бухгалтерська (фінансова) звітність, складена відповідно до вимог міжнародних стандартів, міститиме спотворену інформацію про майновий стан та фінансові результати компанії.

Як правило, зацікавлені зовнішні користувачі фінансової звітності розглядають три основні показники діяльності компанії:

- обсяг виручки;
- розмір чистого прибутку;
- майновий стан підприємства.

Щоб визначити, чи має місце завуалювання фінансової звітності, необхідно провести аналіз зацікавленості керівництва в «творчих рішеннях» та можливостей їх прийняття на основі загального уявлення про діяльність компанії, а також стратегічних цілей та діючої системи мотивації керівництва.

З метою представлення привабливішої фінансової звітності можна виділити такі способи креативного обліку:

Спотворення обсягів виручки. Спотворення фактів, пов'язаних із визнанням виручки, можна розділити на дві категорії: відображення отриманої виручки у неналежному звітному періоді та визнання виручки, фактично незаробленої.

Визначаючи виторг від продажу товарів за стандартами, орієнтуються на факт переходу права власності. У МСФЗ формулювання умови визнання виручки більш розпливчате.

Відповідно до вимог IAS 18 «Виручка», «виручка від продажу товарів може бути визнана при виконанні певних умов» [52]:

– «підприємство передало покупцю значні ризики та винагороди, пов'язані з правом власності на товари» [52];

– «підприємство більше не бере участі в управлінні тією мірою, що зазвичай асоціюється з правом власності, і не контролює продані товари» [52];

– «сума виторгу може бути надійно оцінена» [52];

– «існує ймовірність того, що економічні вигоди, пов'язані з операцією, надійдуть на підприємство» [52];

– «понесені чи очікувані витрати, пов'язані з операцією, можна надійно оцінити» [52].

«При наданні послуг виручка визнається, якщо результати угоди можуть бути надійно оцінені» [52]. «Вважається, що результати правочину можуть бути достовірно оцінені, якщо: сума виручки може бути надійно виміряна; існує висока ймовірність надходження до компанії економічних вигод; є можливість надійного визначення стадії завершеності, де знаходиться виконання договору; понесені та очікувані для завершення угоди витрати можуть бути надійно

виміряні» [47, с. 115].

«Компанія зберігає значні ризики та вигоди, пов'язані з товаром, і не визнає виручку у випадках, коли є незадовільні експлуатаційні характеристики проданого товару, і така відповідальність виходить за рамки стандартного гарантійного зобов'язання; покупець має право за певних умов, обумовлених у договорі купівлі-продажу, відмовитися від купівлі (повернути товар), і компанія не має можливості оцінити ймовірність такої відмови; відвантажені товари підлягають установці, у своїй послуги зі встановлення є значною частиною договору» [7, с. 35].

«Досить широко використовуються схеми, у яких понесені витрати відображаються у бухгалтерському обліку. І тому підприємства відображають доходи у своєму бухгалтерському обліку, а частину витрат показують через підконтрольні їм компанії, не порушуючи чинних стандартів бухгалтерського обліку» [47, с. 122].

При виконанні довгострокових договорів виторг повинен визнаватись протягом тривалого періоду часу. В українських та міжнародних стандартах закріплено, що «компанія може визнати виручку за довгостроковими контрактами або після завершення виконання контракту, або використовуючи метод поетапного визнання виручки» [28; 29; 36]. При поетапному визнанні виручки слід визначати відсоток завершеного обсягу робіт, що вимагає експертних оцінок. Завищуючи відсоток виконаних робіт, компанії цим завищують і виручку поточного звітного періоду.

Спотворення прибутку. Спотворення фактів, пов'язаних з розкриттям інформації про прибуток компанії, можна розділити на дві категорії: заниження або завищення прибутку.

«При підготовці компанії до продажу або розміщення на IPO компанія прагне представити діяльність більш привабливою для інвесторів» [40, с. 108]. При цьому керівництво компанії намагатиметься згладити зміни у прибутку: у разі невдалого з продажу року компанія прагнучиме приховати збитки, а у разі значного зростання прибутку може спробувати «перерозподілити» результати

на більш збитковий період або зберегти прибуток на «передпродажне» майбутнє.

Одним із найпоширеніших на практиці способів вуалювання звітних показників є капіталізація витрат.

Керівництво компанії може вибрати метод податкової оптимізації чи орієнтацію на підвищення рентабельності. З метою оподаткування витрати вигідніше списати одразу. Компанія з метою привабливості своєї звітності для інвесторів вибере капіталізацію витрат, коли вартість зростає одночасно зі зростанням прибутку.

Спотворення інформації про активи та пасиви компанії.

«При відображенні інформації в бухгалтерському балансі про матеріальні запаси за міжнародними стандартами вони оцінюються за найменшою з двох величин: вартістю придбання або справедливою вартістю (сума коштів, яка може бути отримана в результаті продажу на відкритому ринку)» [45, с. 187]. Якщо вартість придбання перевищує чисту ціну продажу, то компанії мають віднести різницю на витрати поточного періоду. Не зробивши цього, компанія має можливість завищити прибуток за звітний період та валюту балансу.

«Основним методом спотворення дебіторської заборгованості є включення її до складу сумнівної до погашення та створення резерву за сумнівними боргами» [26, с. 215].

У цілому нині, присутність елементів креативності у бухгалтерському обліку у певній мірі суперечить концепції достовірності і неупередженості. Отже, враховуючи пріоритетне значення якості та інформативності звітності, що публікується, нормативно-правове регулювання обліку необхідно орієнтувати на норми цивільного права, бухгалтерського та податкового законодавства. Крім того, наявність різних методів та способів обліку об'єктів обліку не дозволяє повною мірою обмежити або зупинити маніпуляції з обліковими даними.

Висновки до розділу 1

1. Креативний бухгалтерський облік – це вихід за межі регулювання бухгалтерського обліку, який має позитивні та негативні аспекти. У негативному аспекті креативний облік може порушити зміст і суть закону, дотримуючись його основ, і в позитивному аспекті він спрямований на забезпечення множинності інтересів користувачів створити власні моделі прийняття рішень, в тому числі шляхом оновлення архаїчних облікових норм, усунення легальних прогалин та усунення конфлікту норм.

2. Багатий інструментарію креативного обліку безпосередньо пов'язаний із широтою поширення відповідного явища на практиці і навпаки. У той же час усвідомлення потенційного ризику спотворення аналізованої звітності збільшує ймовірність адекватного рішення користувачем на основі його аналізу.

3. Аналіз передумов для креативного обліку, його мотивації та технологій у сукупності відносин підкреслює, що основа використання креативного обліку як інструменту формування інформації для зацікавлених сторін та обмеження неетичних, недобросовісних проявів креативного обліку – це професійне судження, яке є ментальною програмою професійного бухгалтера. Саме в ньому в діалектичній єдності застосовуються знання, вміння, досвід професійних та етичних норм особистого та професійного рівня.

4. Креативний облік слід розглядати як інструментарій з формування фінансової звітності, в основі якого лежить ментальна програма бухгалтера. Застосування міжнародних стандартів під час складання фінансової звітності зумовлює ступінь використання способів креативного обліку. Компанії, які залучають інвесторів, зацікавлені у поступовому підвищенні прибутку, тоді як компанії, які не залучають інвестиції, зменшують і згладжують прибуток.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕДУР В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

2.1. Позитивні та негативні напрямки використання креативного обліку в сучасних бізнес-процесах

Креативний облік у різних літературних джерелах визначається різними дефініціями. «Найпопулярніший термін, що використовується в США, – управління прибутком, у Європі – креативний облік» [47, с. 215]. Проте, деякі автори вважають, що креативний облік є ширшим поняттям, ніж поняття «управління прибутком». Термін «креативний облік» вперше застосували представники англо-американської школи та розуміли під ним процес створення, творіння. Слід зазначити, що будь-які облікові маніпуляції безпосередньо впливають на фінансову звітність, особливо це відображається на балансі, і на звіті про фінансові результати.

Вважається, що «...креативний облік включає перетворення фінансових даних, використовуючи методи оцінки і методи бухгалтерського обліку, дозволені правилами бухгалтерського обліку» [39, с. 98].

Креативним визнається будь-який метод, який відповідає стандартам та загальноприйнятій практиці українського та міжнародного обліку.

Не можна заперечувати ключову роль етики та моралі, оскільки, не слідуючи їм, фінансовий успіх компанії виявляється тимчасовим. Деякі менеджери компаній вводять інвесторів в оману, використовуючи методи креативного обліку. Здебільшого, зацікавлені сторони що неспроможні виявити маніпуляції з фінансовою звітністю компанії, оскільки вони мають фактичних даних бухгалтерського обліку чи обізнаності використання креативного обліку.

Ідея корпоративного управління вийшла вперед після великих невдач через неетичні дії при формуванні фінансової звітності. Таким чином, корпоративне управління перешкоджає маніпулюванню обліковими даними.

Етичні практики креативного обліку переважно допомагають зовнішнім аудиторам підвищити ефективність і точність при знаходженні будь-якої шахрайської дії.

Існує два основні напрямки використання креативного обліку: позитивний та негативний.

«Позитивний напрямок призводить до позитивного результату застосування креативного обліку, не порушує законодавства, за фактом використання цього виду креативного обліку не завдає шкоди користувачам фінансової звітності» [1, с. 506].

«Негативний напрямок призводить до позитивного результату у короткостроковому періоді, при цьому не рятуючи компанію від негативних наслідків застосування креативного обліку у довгостроковій перспективі» [1, с. 507].

Основні прийоми негативного спрямування креативного обліку включають:

- «маніпулювання прибутком» [8, с. 362];
- «маніпулювання оцінкою активів» [8, с. 362];
- «створення прихованих резервів» [8, с. 362];
- «створення позабалансових джерел фінансування» [8, с. 362].

«Найчастіше креативний облік застосовують на підприємствах бізнесу у зв'язку з особливою специфікою діяльності та можливістю маніпулювання величиною прибутку компанії, коли підприємству необхідно зацікавити можливих інвесторів в ефективності вкладення інвестицій, оскільки рішення про інвестування приймається на основі вивчення актуального фінансового стану бізнесу» [27, с. 192]. Постачальників також можна розглядати як користувачів фінансової звітності. Вони очікують отримати гарантію щодо оплати поставок та створити довгострокові відносини з компанією. Кредитори, як користувачі фінансової звітності, очікують вибудовувати взаємовигідні відносини з компанією, яка показує зростання прибутків та високий фінансовий стан. Найчастіше винагорода виконавчого директора в компанії безпосередньо

залежить від фінансових результатів. Коли менеджер не отримує заслужених нагород, він використовує методи креативного обліку, щоб відповідати заявленим очікуванням і збільшити власну винагороду. Непрофесійне ставлення може бути причиною переходу межі законів чи правил. Все це відбувається, коли неправильна людина знаходиться «на неправильному місці», що означає брак знань та недостатню поінформованість про методи креативного обліку.

Взаємопов'язані компанії часто використовують такий прийом як «маніпулювання доходністю» шляхом купівлі-продажу товару за однією ціною. Одна фірма продає партію товару іншій фірмі, через якийсь час ця фірма продає партію товару назад першій фірмі за початковою ціною закупівлі, у результаті в бухгалтерській звітності відбувається зростання обсягів продажу в обох компаній, а видатки на реалізацію продукції залишаються колишніми. Також практикується відображення виручки від товарів і витрат у різних звітних періодах, наприклад, виручка визнається у грудні, а витрати, пов'язані з її отриманням – у січні. Зростання показників прибутку зацікавить інвесторів.

Інший підхід маніпулювання фінансовою звітністю вимагає абсолютно протилежної тактики, яка полягає в тому, щоб викачати прибуток поточного періоду у звіті про фінансові результати шляхом дефлювання виручки або шляхом роздування витрат поточного періоду. Причина такого підходу може бути не настільки очевидною, як у попередньому прикладі, оскільки може здатися нелогічним, щоб фінансовий стан компанії виглядав гіршим у минулому, ніж насправді. Таким чином, компанія краще виглядатиме в даний момент часу, і показуватиме зростання показників прибутковості.

Або, наприклад, є група компаній, які номінально не взаємопов'язані між собою, але за фактом вони мають одного власника. На одну з компаній, яка не має обороту з продажу, необхідно оформити кредит. Тоді група компаній виробляє взаємну купівлю-продаж товару за однією ціною між собою та компанією, на яку необхідно оформити кредит. У компанії, на яку необхідно оформити кредит, шанси на отримання його стають набагато вищими.

Також підприємства здійснюють маніпулювання оцінками активів, яке полягає у некоректній переоцінці об'єктів основних засобів та інших активів, внаслідок чого спотворюються дані про майно підприємства. Наприклад, завищення балансової вартості активів (дебіторської заборгованості, запасів, основних засобів та нематеріальних активів) впливає на фінансові результати діяльності та становище підприємства.

Створення прихованих резервів також є одним із методів креативного обліку. Приховані резерви – це резерви, які створюються з метою навмисного завищення оцінки зобов'язань, необґрунтованого зниження активів, надмірної амортизації чи інших відступів від існуючих норм.

Позабалансове фінансування, джерела якого не відображаються в балансі, дозволяє штучно покращувати структуру капіталу, що, в свою чергу, дозволяє залучати додаткове фінансування за більш низькою ціною.

Всі наведені методи креативного обліку є негативними, оскільки є лише тимчасовими прийомами і забезпечують лише видимість того, що бізнес має високе фінансове становище, і воно покращується на конкретний час. У тих випадках, коли бухгалтерський облік ведеться відповідно до юридичних та етичних стандартів, компанії можуть отримувати вигоди для себе та своїх зацікавлених сторін. Ведення бухгалтерського обліку відповідно до юридичних та етичних стандартів може допомогти підтримувати стійку або зростаючу ринкову ціну за рахунок зниження ризику компанії, допомогти компанії в залученні нового капіталу. Слід зазначити, що «ніякі прийоми креативного обліку неспроможні врятувати збитковий бізнес від банкрутства» [42]. Щоб повністю зрозуміти концепцію креативного обліку, важливо зрозуміти мотивацію та стимули, які споконвічно призводять до його використання. Якщо користувачі фінансових звітів обізнані про існування такого тиску, вони мають змогу взяти його до уваги та відповідним чином переглянути свої рішення.

Існують прийоми, дотримання яких призводить до позитивного результату застосування креативного обліку:

– використання прийомів креативного обліку без прямого порушення

законодавства;

– застосування прийомів креативного обліку у разі відсутності методів обліку, закріплених стандартами.

Щоб зменшити негативні наслідки застосування креативного обліку, необхідно спростити правила бухгалтерського обліку. При цьому не варто забувати, що нестабільність економічної та політичної ситуації у державі та світі, неможливість виконувати державою функції є основними причинами виникнення різних варіантів спотворення фінансових результатів підприємствами та приховування прибутку.

На сьогоднішній день розвиток бухгалтерського обліку йде шляхом ускладнення правил визнання активів та зобов'язань. Фінансові звіти надають інформацію, яка використовується заінтересованими сторонами для оцінки ефективності, управління та прийняття рішень компанією. Точність та достовірність інформації бухгалтерського обліку приймається як постулат користувачами. Крім того, «нормативне законодавство з обліку передбачає, що інформація отримана з надійного джерела і спрямована на підтримку правил та умов, щоб бути більш надійними для користувачів» [32]. Однак взаємодія між фірмами та зацікавленими сторонами може бути спотворена даними фінансових звітів, які хочуть показати інший стан фірми у вигляді фінансової звітності. Позитивні результати застосування креативного обліку та виключення негативних наслідків можливі, якщо спростити правила фінансового обліку та скоротити їх до розумного обсягу.

2.2. Креативний облік основних засобів

Нова система регулювання фінансової звітності створила передумови виникнення нового напрями діяльності бухгалтерії – «креативного» обліку [39, с. 65]. З одного боку, будь-який метод обліку, який не відповідає загальноприйнятим практикам чи стандартам, можна вважати "креативним". У гіршому випадку це процес коригування рахунків підприємства таким чином, щоб вони представляли його діяльність у вигіднішому світлі.

Наприклад, розглянемо, як креативний облік використовують у обліку основних засобів, оскільки цей вид обліку часто використовують у ньому. Одним із найчастіше обговорюваних аспектів обліку основних засобів у міжнародній системі бухгалтерського обліку є визначення терміну корисного використання активу.

Відповідно до положень МСБО 16 «амортизована вартість активу розподіляється на систематичній основі протягом терміну його корисного використання» [28]. При визначенні терміну корисного використання активу враховується оцінка корисності активу компанії. Відповідно до МСФЗ (IAS) «термін корисного використання активу може бути коротшим за його економічний термін корисного використання, наприклад, у разі політики підприємства щодо відчуження активів після закінчення певного періоду часу або після споживання певної частини майбутніх економічних вигод» [52].

Розглянемо основні кошти компанії ТОВ «Волинь-Альянс» станом на 1 січня 2021 року та амортизаційні відрахування, в одному з яких бухгалтер виявив креативний підхід, визначивши оптимальний для компанії шлях.

Як відомо, у бухгалтерському обліку амортизацію основних засобів можна нараховувати: лінійним способом; способом зменшеного залишку; способом списання вартості у сумі чисел років строку корисного використання; способом списання вартості пропорційно до обсягу продукції (робіт). Вибраний спосіб нарахування амортизації основних засобів буде закріплено в обліковій

політиці. Організація має право застосовувати різні способи нарахування амортизації до різних груп однорідних основних засобів.

1. Лінійний спосіб

Зробимо розрахунок амортизації лінійним способом, бухгалтер все розраховує стандартно:

Таблиця 2.1

Розрахунок амортизації лінійним методом, тис. грн.

Період	Первісна вартість	Строк корисного використання, міс.	Амортизація	
			В місяць	В рік
На початок 1 року	7647,35	96		
На кінець 1 року	6691,43	96	79,66	955,92
На кінець 2 року	5735,51	96	79,66	955,92
На кінець 3 року	4779,60	96	79,66	955,92
На кінець 4 року	3823,68	96	79,66	955,92
На кінець 5 року	2867,76	96	79,66	955,92

Таким чином, витрати на придбання основних засобів списуються рівномірно протягом усього терміну корисного використання об'єкта, протягом усього періоду експлуатації основних засобів щомісячна сума амортизаційних відрахувань буде однаковою – у розмірі 955,92 тис. грн.

2. Спосіб зменшення залишку. Річна сума амортизації протягом терміну експлуатації щороку змінюватиметься. При застосуванні цього в обліковій політиці слід передбачити порядок нарахування амортизації в останній рік строку корисного використання основних засобів: в останній рік строку корисного використання основних засобів списати залишкову вартість рівними частками; розрахувати щомісячний платіж у звичайному порядку, а суму залишкової вартості, що залишилася, списати в останньому місяці терміну корисного використання основних засобів. Розрахуємо амортизацію даним способом (табл. 2.2):

Таблиця 2.2.

Розрахунок амортизації способом зменшеного залишку, тис.грн.

Період	Залишкова вартість, тис. грн	Річна норма амортизації, %	Амортизація, тис.грн	
			В місяць	В рік
На початок 1 року	7647,35	25		
На кінець 1 року	5735,51	25	159,32	1911,84
На кінець 2 року	4301,64	25	119,49	1433,88
На кінець 3 року	3226,23	25	89,62	1075,41
На кінець 4 року	2419,67	25	67,21	806,56
На кінець 5 року	1814,75	25	50,41	604,92
На кінець 6 року	1361,06	25	37,81	453,69
На кінець 7 року	1020,80	25	28,36	340,27
На кінець 8 року			85,07	1020,80

Пояснення до розрахунків: Залишкова вартість на початок року дорівнюватиме різниці між вартістю основних засобів на початок попереднього року та нарахованою річною амортизацією. Коефіцієнт прискорення дорівнює 2, оскільки обладнання працюватиме за умов підвищеної змінності.

3. Спосіб списання вартості за сумою чисел років строку корисного використання.

При цьому способі, як і при способі залишку, що зменшується, суми щорічної амортизації будуть різними.

Результат нарахування амортизації цим способом дуже схожий на той, який виникає при способі залишку, що зменшується. У перші роки експлуатації ОС списується значна частка витрат на його придбання та дуже швидко знижується залишкова вартість.

Таблиця 2.3

Спосіб списання вартості за сумою чисел років строку корисного
використання

Період	Залишкова вартість, тис. грн	Сума років Строк корисного використання =36	Число років, що залишаються до закінчення строку корисного використання	Амортизація, тис. грн	
				В місяць	В рік
На початок 1 року	7647,35	36			
На кінець 1 року	5947,94	36	8	141,62	1699,41
На кінець 2 року	4460,96	36	7	123,92	1486,99
На кінець 3 року	3186,40	36	6	106,21	1274,56
На кінець 4 року	2124,26	36	5	88,51	1062,13
На кінець 5 року	1274,56	36	4	70,81	849,71

4. Спосіб списання вартості пропорційно до обсягу продукції (робіт).

Для розрахунку амортизації способом списання вартості пропорційно до обсягу продукції (робіт) бухгалтер діючи за правилами, але трохи змінивши структуру вирішує проявити креативність. Обов'язково потрібно знати:

– початкову вартість основного кошти. Перелік витрат, що формують первісну вартість основного засобу, наведено у таблиці 2.4;

– передбачуваний обсяг продукції (робіт), яку можна виробити за допомогою основного засобу за весь термін його корисного використання (в натуральних вимірниках);

– фактичний обсяг продукції (робіт), виробленої за допомогою основного засобу за звітний період (у порівнянних натуральних вимірювачах).

Таким чином, даний спосіб обліку амортизації представляється лише у вигляді прогнозу виходячи з передбачуваного обсягу випуску продукції, оскільки фактичний обсяг продукції нині невідомий. Дані за обсягом випуску продукції за весь час корисного використання надані виробником основних засобів, і далі розподілені за роками з урахуванням вищого навантаження в перші роки, і низьким – в останні роки у зв'язку з ризиками виходу обладнання

з ладу.

З даних таблиці розрахуємо амортизаційні відрахування (таблиця 2.5).

Таблиця 2.4.

Прогноз обсягу випуску продукції

Рік	Використання обладнання, % на рік	Очікуваний обсяг випуску	
		в місяць	Всього
На кінець 1 року	110	42052	3670000
На кінець 2 року	110	42052	3670000
На кінець 3 року	100	38229	3670000
На кінець 4 року	100	38229	3670000
На кінець 5 року	100	38229	3670000
	Всього за рік	305833	

Таблиця 2.5.

Розрахунок амортизації пропорційно до обсягу продукції, тис. грн

Період	Первісна вартість	Очікуваний обсяг випуску на місяць	Амортизація, тис. грн		Залишкова вартість
			В місяць	В рік	
На початок 1 року	7647,35				
На кінець 1 року	7647,35	42052	87,63	1051,51	6595,84
На кінець 2 роки	7647,35	42052	87,63	1051,51	5544,33
На кінець 3 роки	7647,35	38229	79,66	955,92	4588,41
На кінець 4 роки	7647,35	38229	79,66	955,92	3632,49
На кінець 5 років	7647,35	38229	79,66	955,92	2676,57

Таким чином, сума амортизації та сума залишкової вартості залежать від інтенсивності використання основних засобів під час виробництва продукції (виконання робіт). Очевидно, що якщо випускати продукцію з якихось причин обмежений (наприклад, немає попиту), то сума амортизації буде меншою. Якщо обсяги виробництва збільшуються, то збільшуються і витрати. Оскільки дохід залежить від випуску продукції, цей метод амортизації краще за інших

співвідносить витрати з отриманим доходом. Відповідно, бухгалтер усі рішення приймав правильно.

Варто зазначити, що ця тема є предметом численних дискусій у професійних колах. Положення МСФЗ, що дають керівництву право використовувати професійне судження щодо терміну їх корисного використання, часто піддаються критиці. У одному з пропозицій компанії наводиться приблизний термін корисного використання основних засобів, розрахований з урахуванням статистичних даних, які є орієнтиром і мають коригуватися з урахуванням відхилень, викликаних особливостями цієї компанії.

Характерною тенденцією розвитку сучасного обліку є зростання його креативності, чи творчого характеру, що у тому, що фахівці, вирішуючи проблему вибору, можуть застосовувати облікові методи, які відповідають загальноприйнятій практиці, стандартам і принципам.

Креативний облік, з одного боку, можна вважати прогресивним явищем у бухгалтерському обліку, адже за відсутності інших методів обліку нової господарської операції він дає змогу достовірно оцінити господарську ситуацію. З іншого боку, креативний облік може бути спрямований на подання результатів діяльності компанії у сприятливому середовищі, тобто відображати бажаний, а не фактичний стан справ.

У практичному плані у цій галузі було проведено численні дослідження, які призвели до однозначних висновків. Проте слід намагатися стримувати розвиток креативного обліку, оскільки його наслідки для бухгалтерів та аудиторів дуже серйозні. Все частіше до бухгалтерів та аудиторів пред'являються позови за те, що вони не спромоглися виявити факти креативного обліку в ході аудиту.

Вимоги до бухгалтерської професії, ймовірно, зростуть у зв'язку з прискореним технічним прогресом і розвитком підприємницьких методів, а також відставанням від нових стандартів бухгалтерського обліку та нормативних актів.

Зазначимо принципи, за дотримання яких креативний облік можна вважати позитивним:

- використовується без прямого порушення законодавства;
- застосовується без методів обліку, закріплених стандартами обліку;
- дозволяє достовірно відобразити фінансове становище підприємства.

Однак необхідно пам'ятати, що будь-який метод креативного обліку може бути застосований лише як тимчасовий захід. У довгостроковому періоді креативний облік не може перетворити збиток на прибуток або забрати банкрутство.

2.3. Вплив підприємницьких ризиків на результати діяльності суб'єктів бізнесу

Розвиток бізнесу завжди пов'язані з впливом підприємницьких ризиків на результати діяльності суб'єктів цих відносин.

Окремі науковці стверджують: “Складність управління підприємствами, зростання технологічного оснащення і загострення конкурентної боротьби пов'язані з появою для підприємств нових ризиків, що підвищує вимоги до якості управління” [36, с. 75].

Як свідчить світова практика, найкращим способом захисту від підприємницьких ризиків є створення ефективної системи резервів, які утворюються для протидії негативним зовнішнім факторам, а також нейтралізації та компенсації їх ймовірних негативних наслідків.

Поняття резерву (від латів. *reservo* – бережу) у світі досить багатогранно. У випадку під резервом розуміється певний страховий запас, створюваний виконання зобов'язань чи покриття непередбачених втрат у майбутньому. Те чи інше трактування цього явища залежить від конкретної галузі професійних знань. Так, наприклад, існують золотовалютні, військові, кадрові, внутрішньовиробничі, бухгалтерські, економічні резерви (втрачені можливості від неефективного використання ресурсів).

Сучасний бізнес насамперед цікавлять ті резерви, які призначені для компенсації непланованих витрат (майбутніх витрат). Формування цих резервів дозволяє зрештою забезпечити економічну стійкість суб'єктам бізнесу, пом'якшити наслідки надзвичайних обставин. У свою чергу для того, щоб керувати резервами, потрібна відповідна інформаційна база. Саме тому у сучасних умовах резерви є важливими об'єктами бухгалтерського обліку.

Сучасна термінологія законодавства про бухгалтерський облік дозволяє дійти невтїшного висновку у тому, що категорія «резерву» об'єднує відразу кілька груп об'єктів бухгалтерського обліку. Фінансові резерви організації представлені резервами під капітал, резервами під активи (оціночними резервами) та резервами під зобов'язання (оціночними зобов'язаннями). Хоча, по суті, фінансові резерви це більше за кошти компанії, що мають реальну матеріальну основу і використовуються виключно відповідно до їх акумулювання (різні фонди, в т. ч. і не створений в даний час амортизаційний фонд, і резерви, формування яких регламентовано установчими документами чи законодавством, у т. ч. резервний капітал).

До складу першої групи резервів входять окремі статті III розділу бухгалтерського балансу «Капітал та резерви», наприклад, резервний капітал, результати переоцінки необоротних активів (основних засобів та нематеріальних активів). Крім цього сюди ж можна віднести емісійний дохід (позитивну різницю між продажною та номінальною вартістю акцій) та відрахування до інших фондів та резервів організації з нерозподіленого прибутку. Застосування поняття резерву до додаткового капіталу є досить сумнівним, тому під резервами під капітал розглядатимемо лише резервний капітал.

Резервний капітал призначений для страхування фінансових ризиків, тобто є гарантом виконання зобов'язань у разі виникнення надзвичайних або непередбачених ситуацій, а також недостатності для цього інших коштів (прибутку). Резервний капітал може бути використаний, наприклад, для виплати дивідендів за привілейованими акціями або на покриття збитків. Він

створюється з допомогою чистий прибуток компанії. Постійна сума та збільшення резервного капіталу позитивно оцінюються користувачами бухгалтерської звітності під час розгляду фінансового стану компанії. Отже, основна відмінність резервного капіталу з інших резервів у тому, що не виступає зарезервованим витратою. Іншими словами, вважати резервний капітал майбутнім поточним зобов'язанням є неправомірним, оскільки він є частиною власного капіталу організації.

Резервний капітал враховується на рахунку 43, а в балансі показується у вигляді самостійного рядка та впливає на показники фінансового результату минулих звітних періодів.

Друга група фінансових резервів включає резерви під активи (оціночні резерви). Головною метою оціночних резервів, як і статутних, є страхування господарських ризиків, проте кошти її досягнення дещо відрізняються. З іншого боку, оціночні резерви коригують балансову оцінку активів організації. У балансі дані резерви віднімаються із вартості відповідних об'єктів резервування. Таким чином, за допомогою цієї групи резервів у бухгалтерській фінансовій звітності організації формується та відображається достовірніша інформація про вартість певних активів. На підставі реальної інформації зацікавлені користувачі звітності можуть приймати раціональніші управлінські рішення.

Створення оціночних резервів передбачено тільки за оборотними активами організації (запасами, дебіторською заборгованістю та фінансовими вкладеннями), тому що вони не підлягають періодичній переоцінці як, наприклад, необоротні активи, зокрема нематеріальні активи та основні засоби. Створення зазначених резервів здійснюється обов'язково за наявності, наприклад, ознак знецінення (суттєвого зниження вартості).

Резерви під зниження вартості матеріальних цінностей формуються за наявності у матеріально-виробничих запасів, що числяться на балансі організації, таких ознак знецінення як моральне старіння, повна чи часткова втрата якості, а також у разі падіння їхньої ринкової вартості.

Резерв під знецінення фінансових вкладень (державних та муніципальних цінних паперів, цінних паперів інших організацій (облігацій, векселів), вкладів у статутні (складкові) капітали інших організацій та ін.) створюється виключно у разі стійкого суттєвого зниження вартості фінансових вкладень (які не котируються на фондових біржах), яке нижче за величину економічних вигод, що плануються до отримання від даних вкладень у майбутньому. При цьому інші доходи та витрати, що виникають внаслідок створення резервів під знецінення фінансових вкладень, щодо податкової бази з податку на прибуток не враховуються.

Формування резерву за сумнівними боргами здійснюється за умови наявності у юридичної особи сумнівної дебіторської заборгованості, тобто заборгованості, не погашеної в строк (і/або яка з високою ймовірністю не буде погашена в строк), не забезпеченої відповідними гарантіями. Отже, в обліковій політиці суб'єкти господарювання відображають не сам факт формування резервів, а закріплюють методика (порядок) і періодичність резервування, граничний розмір відрахувань до резервів, а також способи бухгалтерського обліку.

Третьою групою фінансових резервів є резерви під зобов'язання (оціночні зобов'язання). Формування резервів під зобов'язання забезпечує виконання такого принципу бухгалтерського обліку як обачність. Вона має на увазі, що організація повинна бути готова до визнання витрат, ніж доходів і не повинна завищувати зобов'язання і занижувати активи.

Дана група резервів наразі формується відповідно до П(С)БО. Оціночні зобов'язання – зобов'язання компанії з невизначеною величиною та (або) терміном виконання (зобов'язання організації з надання працівникам оплачуваної відпустки; зобов'язання з гарантійного ремонту та обслуговування реалізованої продукції; зобов'язання, що виникають у зв'язку із припиненням діяльності та ін.). Прикладами оціночних зобов'язань є:

- зобов'язання у зв'язку з реструктуризацією;
- зобов'язання за свідомо збитковими договорами;

– зобов'язання з охорони навколишнього середовища (наприклад, зобов'язання щодо відновлення навколишнього середовища після завершення видобутку корисних копалин);

– зобов'язання за виданими гарантіями, поруками та іншими забезпеченнями на користь третіх осіб, строки виконання яких ще не настали;

– зобов'язання щодо гарантійних зобов'язань у зв'язку з продажем товарів, виконанням робіт, наданням послуг з гарантією;

– зобов'язання щодо незакінчених на звітну дату судових розглядів та ін.

Оціночне зобов'язання визнається у бухгалтерському обліку за одночасного дотримання кількох умов.

Умова перша – неминучість. В компанії є зобов'язання, котре стало наслідком минулих подій її господарської діяльності, виконання якого неможливо уникнути.

Умова друга – витрати можлива. Зменшення економічних вигод компанії, необхідне для виконання оціночного зобов'язання.

Умова третя – сума можливих витрат може бути обґрунтовано оцінена. Розмір оціночного зобов'язання може бути обґрунтовано оцінений.

Оціночне зобов'язання визнається у бухгалтерському обліку у сумі, що відображає найбільш достовірну грошову оцінку витрат, які необхідні для виконання (погашення) зобов'язання станом на звітну дату або для переведення цього зобов'язання на іншу особу.

Розмір оціночного зобов'язання визначається виходячи з наявних фактів господарського життя організації, досвіду щодо виконання аналогічних зобов'язань, і навіть, за необхідності, думок експертів. Обґрунтованість такої оцінки має бути документально підтверджена.

Оціночні зобов'язання на відміну оціночних резервів формуються з метою рівномірного включення витрат організації у собівартість продукції. Отже, джерелом формування цієї групи фінансових резервів переважно будуть виробничі витрати, т. е. собівартість. Однак, наприклад, резерв на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування створюється за рахунок фінансових

результатів. Узагальнені підсумки всього вищевикладеного представлені як порівняльної характеристики різних груп резервів у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Порівняльна характеристика фінансових резервів як об'єктів бухгалтерського обліку

Ознаки ідентифікації (класифікації)	Групи резервів		
	Оціночні резерви	Оціночні зобов'язання (резерви майбутніх витрат)	Статутні резерви
1) Мета формування	Страховання фінансових ризиків, уточнення балансової (облікової) вартості активів	Страховання фінансових ризиків, рівномірний розподіл майбутніх витрат протягом звітного періоду	Страховання фінансових ризиків
2) Джерело формування	Фінансові результати	Витрати (Собівартість)	Чистий прибуток
3) Принцип бухгалтерського обліку, покладений основою резервування	Принцип обачності (обережності, розсудливості)	Принцип обачності (обережності, розсудливості)	Принцип Безперервності діяльності (Діючої організації)
4) Об'єкт резервування	Активи	Зобов'язання	Капітал
5) Суб'єкт, уповноважений здійснювати резервування	Бухгалтерія	Бухгалтерія	Засновники (акціонери, учасники)
6) Різновиди резервів	Резерви під зниження вартості матеріальних цінностей, резерв під знецінення фінансових вкладень, резерв за сумнівними боргами	Резерв на майбутню оплату відпусток, резерв під гарантійні зобов'язання, резерв по діяльності, що припиняється, та ін.	Обов'язковий резервний капітал, добровільний резервний капітал
7) Обов'язковість	За наявності відповідних ознак активи	При дотриманні умов П(С)БО	Для акціонерних товариств
8) Характер рахунку обліку	Розподільний контрактивний	Операційний бюджетно-розподільчий	Фондовий
9) Вплив на фінансові результати	Поточного звітного періоду (інші витрати (доходи))	Поточного звітного періоду (витрати на виробництво та обіг (реалізацію), інші витрати (доходи))	Минулих звітних періодів (Нерозподілений прибуток)

Наведена класифікація дозволяє виявити явні переваги та недоліки такої економічної категорії, як резерви.

1. За допомогою створення резервів економічний зміст бухгалтерського балансу та оцінка його показників стають більш достовірними та відображають реальне фінансове становище організації (забезпеченість майном та джерелами їх формування). Ця інформація буде цікава насамперед власникам (акціонерам, учасникам) організації. Така надійна інформація необхідна для прийняття економічних рішень. Резервування дозволяє, зокрема, визначити реальну величину запасів, що знаходяться в розпорядженні (на складах) організації або дебіторської заборгованості, яку можна зажадати. З іншого боку (з юридичної точки зору), дебіторська заборгованість – невід’ємне право вимоги, що є в організації, тому до закінчення терміну його дії цей актив має бути відображений у повному обсязі, і бухгалтер, у свою чергу, не повинен робити припущень щодо ймовірності оплати заборгованості.

2. Створення резервів узгоджується з принципом обачності, згідно з яким активи та витрати не повинні бути занижені, а зобов’язання та доходи завищені.

3. Неоднозначним властивістю резервів і те, що у основі створення з’являється можливість проводити грамотні маніпуляції з фінансовими результатами. Ця ситуація стала можливою через те, що достовірно визначити величину резерву іноді досить важко, тому багато в чому вона є приблизною (умовною). Це дозволяє у певний момент створювати псевдоприбутки та псевдозбитки.

4. Явним негативним моментом резервування є навантаження на головного бухгалтера або рядового бухгалтера, відповідального за облік резервів. Процес формування резервів є досить складним і потребує додаткового інформаційного забезпечення та серйозної аналітичної роботи. У зв’язку з цим резервування здійснюється тільки в рамках великих організацій, які, як правило, складають та представляють консолідовану (зведену) бухгалтерську (фінансову) звітність або мають внутрішні стандарти, наказані власником.

5. Організації малого бізнесу не створюють резерви ще й через свою

залежність від кредитних ресурсів. Суми резервів занижують вартість активів організації, погіршують її майновий стан і загалом несприятливо впливають показники бухгалтерського балансу, що є основним критерієм надійності, платоспроможності організації. Погіршення репутації організації означає втрату довіри до неї з боку кредитних організацій, які є основними джерелами фінансування діяльності суб'єктів малого підприємництва.

6. На відміну від кредитів та позик резерви не є реальними джерелами покриття збитків організації або фінансування її поточної діяльності, хоча традиційно під резервом мають на увазі саме певний запас, яким можна скористатися при несприятливому збігу обставин. У бухгалтерському обліку справжнім резервом можна назвати, мабуть, лише резервний капітал. Інші резерви лише умовно можна називати резервами, тому що вони не мають забезпечення на протилежному боці балансу та існують лише на рахунках бухгалтерського обліку. Факт наявності резерву є оманливим, оскільки на рахунках організації відсутня реально зарезервованій і недоторканий, що поповнюється страховий запас грошових коштів.

Так, наприклад, застосування поняття резерву до оціночних резервів видається не зовсім коректним через те, що вони виступають швидше за регулятивами, що коригують вартість тих чи інших активів. По суті, оціночні резерви є оцінкою можливих ризиків. Ризик може виражатися у знеціненні певних активів, неплатоспроможності дебітора та інших. «Наслідком реалізації ризику буде втрата доходу, очікуваного отримання у майбутньому використання активів, і навіть виникнення збитків від списання (утилізації) активів» [41, с. 118].

Резерви майбутніх витрат дозволяють рівномірно розподілити витрати, що виникають із зобов'язань організації перед фізичними та юридичними особами. Пропорційний розподіл майбутніх витрат протягом звітного періоду знижує можливість спотворення показників собівартості. Виходячи зі сказаного слід, що використання системи резервування дозволяє врахувати підприємницькі ризики під час планування показників господарської діяльності суб'єктів бізнесу.

Висновки до розділу 2

1. Існує два основні напрямки використання креативного обліку: позитивний та негативний. Позитивний напрямок призводить до позитивного результату застосування креативного обліку, не порушує законодавства, за фактом використання цього виду креативного обліку не завдає шкоди користувачам фінансової звітності. Негативний напрямок призводить до позитивного результату у короткостроковому періоді, при цьому не рятуючи компанію від негативних наслідків застосування креативного обліку у довгостроковій перспективі.

2. Найчастіше креативний облік застосовують на підприємствах бізнесу у зв'язку з особливою специфікою діяльності та можливістю маніпулювання величиною прибутку компанії, коли підприємству необхідно зацікавити можливих інвесторів в ефективності вкладення інвестицій, оскільки рішення про інвестування приймається на основі вивчення актуального фінансового стану бізнесу.

3. Для зменшення негативних наслідків застосування креативного обліку, необхідно спростити правила бухгалтерського обліку. При цьому не варто забувати, що нестабільність економічної та політичної ситуації у державі та світі, неможливість виконувати державою функції є основними причинами виникнення різних варіантів спотворення фінансових результатів підприємствами та приховування прибутку.

4. Креативний облік, з одного боку, можна вважати прогресивним явищем у бухгалтерському обліку, адже за відсутності інших методів обліку нової господарської операції він дає змогу достовірно оцінити господарську ситуацію. З іншого боку, креативний облік може бути спрямований на подання результатів діяльності компанії у сприятливому середовищі, тобто відображати бажаний, а не фактичний стан справ.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ОБЛКОВИХ ПРАКТИК В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

3.1. Модернізація побудови бізнес-процесів підприємства на основі креативного обліку

Актуалізація інноваційних підходів в управлінні організаціями ґрунтується на зміні традиційних та побудові нових моделей ведення бізнесу та, як наслідок, розширює вимоги до його інформаційного забезпечення.

На сьогоднішній день як інструмент такої модернізації, який розглядають сучасні фахівці, виступає модель управління на основі бізнес-процесів.

Існують різноманітні підходи щодо визначення суті бізнес-процесу. Саме виникнення поняття «бізнес-процес» є результатом активних пошуків способів підвищення ефективності управління економічними суб'єктами, що дозволяють оптимізувати їх ресурси та результати діяльності на «вході» та «виході», тобто, застосувавши певну технологію, досягти результату, що має цінність як для економічного суб'єкта, так його контрагентів (споживачів, клієнтів та інших).

«Бізнес-процеси та їх сутність досліджувалися такими зарубіжними фахівцями, як Хаммер М., Чампі Д., Робсон М., Уллах Ф.» [22] та цілим рядом інших.

Наприклад, «Рєпін В.В. та Єліферов В.Г. визначають бізнес-процес як стійку цілеспрямовану сукупність взаємозалежних видів діяльності, яка за певною технологією перетворює входи у виходи, що становлять цінність для споживача» [22].

«Бізнес-процес – це відносно постійний цикл взаємопов'язаних операцій, які безпосередньо належать до здійснення господарської діяльності та виконуються для досягнення певної фінансової вигоди» [2, с. 78]. Дане визначення відрізняє бізнес-процеси від інших «наявністю безпосереднього зв'язку з господарською діяльністю..., наявністю у бізнес-процесу певної

фінансової вигоди є важливим його атрибутом, оскільки головною метою виділення бізнес-процесів є оцінка їх ефективності» [10, с. 815].

Бізнес-процес – це сукупність взаємозалежних ресурсів та діяльності, яка перетворює вхідні елементи на вихідні. Цей підхід реалізується практично, особливо у організаціях, застосовують систему управління якістю.

За підсумками підходів, які розкривають суть бізнес-процесів, можна оптимізувати різні управлінські функції. У рамках нашого дослідження об'єктом найбільш повної уваги виступає облік як управлінська функція, оскільки він є невід'ємною складовою системи управління будь-якого економічного суб'єкта. Сьогодні поширення набув процес використання новітніх технологій: “Блокчейн як джерело довіри може бути надзвичайно корисний в сучасній індустрії бухгалтерського обліку” [37, с. 148].

Підхід до визначення сутності бізнес-процесу, який зводиться до сукупності однорідних дій, що повторюються з різною частотою, дозволяє нам розглядати облік як бізнес-процес. Наприклад, бухгалтерський облік складається з реєстрації повторюваних фактів господарського життя, і, таким чином, якщо виділити бізнес-процес «Бухгалтерський облік та звітність», він включатиме реєстрацію фактів господарського життя, їх узагальнення та формування на їх основі бухгалтерської звітності із встановленою в організації періодичністю. Таким чином, бізнес-процес «Бухгалтерський облік та звітність» створює інформаційний продукт у вигляді бухгалтерської звітності і може розглядатися як окремий випадок бізнес-процесу «Облік та звітність».

Іншою відмітною ознакою бізнес-процесу є його результат у вигляді досягнення фінансової вигоди. Безумовно, у підході, що дозволяє виділяти «Облік і звітність» у бізнес-процесі, знайдуться опоненти, оскільки прямий зв'язок цього процесу з фінансовою вигодою, на перший погляд, не є очевидним. Прямую фінансову вигоду підприємства від бізнес-процесу «Облік і звітність» оцінити складно, але створюваний ним продукт (бухгалтерська звітність) набуває все більшого інформаційного значення як інструмент ефективною взаємодії з користувачами, тобто має певну цінність. Як зазначають

сучасні дослідники, користувачам необхідна звітність, яка б відображала весь комплекс взаємозв'язків між стратегічною, управлінською, операційною, фінансовою та нефінансовою складовими, показувала, як організація, використовуючи різні капітали (фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, природний та соціальний), взаємодії із зовнішнім середовищем, своєю бізнес-моделлю створює цінність упродовж часу [6, с. 32]. Для користувачів звітності важливою є оцінка фінансової складової діяльності компанії, яка базується на показниках, що відображаються у звітності, що характеризує досягнуті фінансові параметри бізнесу.

Цінність звітності полягає в тому, що вона є якісною характеристикою фінансової вигоди, яка формується бізнес-процесом «Облік та звітність». Одночасно звітність у кількісному вимірі відображає та деталізує підсумки всіх бізнес-процесів організації у вигляді сукупного фінансового результату, що дозволяє виявляти його динаміку та тенденції розвитку.

Все вищезазначене дозволяє нам дати характеристику бізнес-процесу «Облік і звітність», під яким ми розуміємо впорядкований потік обліково-контрольного характеру, що повторюються, результатом якого виступає інформаційний продукт у вигляді звітності, що задовольняє потреби внутрішніх та/або зовнішніх користувачів.

В узагальненому вигляді бізнес-процес «Облік та звітність» включає певні блоки, а саме наявність джерел інформації на вході в процес, роботи обліково-контрольного характеру, які є ядром процесу, та звітність як результат процесу на виході. Як зазначають окремі автори: «Інформаційний розвиток сучасного суспільства висуває нові вимоги до розвитку його економічної підсистеми, надання йому «проривного» характеру на основі використання інноваційних технологій управління бізнесом» [35, с. 36].

Взаємодія різних видів обліку наочно демонструє можливість створення цілісної інформаційної системи, що відображає поточний стан економічного суб'єкта засобами облікового процесу. Так, дані бухгалтерського обліку деталізуються та доповнюються даними всіх інших видів обліку. Описана

взаємодія видів обліку в блоці «Процес» забезпечується наступністю інформації для різних видів обліку, яка внаслідок її трансформації перетворюється на інформаційну сукупність у вигляді звітності, підготовленої відповідно до цілей управління, що сприяє досягненню синергетичного облікового ефекту.

Цей алгоритм розроблений нами щодо специфічних особливостей діяльності будь-яких організацій і тому має концептуальний характер. Поданий алгоритм може бути основою для опису бізнес-процесу «Облік та звітність» у конкретній організації за умови його адаптації до специфіки її діяльності з урахуванням потреб користувачів інформації.

Цей алгоритм дозволяє структурувати всі види обліку як самостійні бізнес-процеси. Зокрема, визначаючи бізнес-процес «Бухгалтерський облік та звітність» як сукупність управлінських процедур щодо оформлення інформації про факти господарського життя первинними обліковими документами, її реєстрацію та узагальнення шляхом застосування елементів методу бухгалтерського обліку для отримання фінансової звітності.

«Виділяють елементи бізнес-процесу як об'єкта управління, а саме: власник процесу, технологія процесу, система показників процесу, управління процесом, ресурси процесу» [12, с. 51]. Ця концепція була покладена в основу розробки елементів бізнес-процесу «Бухгалтерський облік і звітність» (табл. 3.1).

Розробка бізнес-процесів вимагає їх здійснення фахівців, наділених різними трудовими функціями, які закріплені у професійних стандартах. Наявність професійних стандартів упорядковує трудові функції, визначає необхідні їхнього здійснення кваліфікаційні характеристики персоналу та відповідні найменування посад.

Наприклад, трудові функції бухгалтера згідно з Професійним стандартом «Бухгалтер» включають чотири компоненти - трудові дії, необхідні вміння, необхідні знання та інші характеристики, що дозволяє чітко сформулювати професійні обов'язки працівників бухгалтерської служби, які залежать від

освіти та досвіду практичної роботи.

При цьому визначення конкретних трудових функцій, обов'язків та дій управлінського персоналу, залученого до бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність», має бути орієнтоване на його кінцевий результат. Йдеться не лише про фахівців, які здійснюють ведення бухгалтерського, управлінського чи податкового обліку, а й про фахівців, зайнятих формуванням інформації на вході до бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність», а також топ-менеджерів, які використовують інформацію на виході для прийняття управлінських рішень. Тобто, лише сконструювавши бізнес-процеси організації, можна визначити якісь служби, які фахівці і в якій кількості необхідні для їх здійснення.

Таблиця 3.1.

Елементи бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність»

Елемент процесу	Характеристика елемента
Власник процесу	Посадова особа, на яку покладається відповідальність за організацію та ведення бухгалтерського обліку. Кваліфікаційні вимоги та трудові функції, що висуваються до власника процесу, визначені Професійним стандартом «Бухгалтер».
Технологія процесу	Набір робіт обліково-контрольного характеру, наприклад, такі, як прийом документів, їх реєстрація, перевірка за змістом та формою, реєстрація фактів господарського життя на рахунках бухгалтерського обліку, оцінка, калькуляція, формування реєстрів та інші.
Система показників процесу	Сукупність функціональних обов'язків, закріплених за обліковим персоналом, які мають бути орієнтовані забезпечення виконання вимог повноти, своєчасності, обачності, пріоритету змісту над формою, несуперечності, раціональності.
Управління процесом	Здійснюється власником процесу та спрямоване на досягнення мети бізнес-процесу - формування інформаційного продукту у вигляді бухгалтерської звітності та консолідується з метою його професійної діяльності, формування документованої систематизованої інформації про об'єкти бухгалтерського обліку відповідно до законодавства та складання на її основі бухгалтерської (фінансової) звітності, що розкриває інформацію про фінансове становище економічного суб'єкта на звітну дату, фінансовий результат його діяльності та рух грошових коштів за звітний період, необхідну користувачам цієї звітності для прийняття економічних рішень».
Ресурси процесу	Обліковий персонал, програмні продукти, що забезпечують автоматизацію облікового процесу, довідково-правові системи, технічні засоби та засоби зв'язку, а також інформацію, що формується у процесі.

Інноваційний підхід до управління на основі бізнес-процесів спрямований на інтеграцію різноманітних управлінських функцій. «...для успішної реалізації будь-якої інновації необхідна її підтримка серією управлінських інновацій щодо управлінських процесів, включаючи інноваційну зміну обліково-аналітичних, контрольних, організаційних процесів, що визначають взаємодії окремих виконавців та підрозділів економічного суб'єкта, а також їх контактів із зовнішніми організаціями, що виконують на основі договірних відносин окремі види робіт (стейкхолдерами – підрядниками, постачальниками тощо), методів стимулювання всіх учасників бізнес-процесів» [19, с. 125].

Управлінські інновації з урахуванням бізнес-процесів припускають і правову основу, тобто потребують підтримки локальними нормативними актами. У цих локальних нормативних актах, назва яких може бути визначена лише в самій організації, має відбито його вичерпне розкриття.

Класичний обліковий цикл починається з первинного документа, його обробки та завершується створенням звітності, ця послідовність традиційно визначала трудові функції та дії облікового персоналу підприємств. Побудова інноваційного обліку, заснованого на процесному підході, йде не від встановлених професійним стандартом «Бухгалтер» трудових функцій, а від очікуваного інформаційного продукту, на який повинні бути орієнтовані трудові функції та дії облікового персоналу.

Відмінною особливістю організації бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність» стає мотивація облікового персоналу на колективне створення інформаційного продукту – «Звітність» та контролюється власником процесу. У цьому випадку звітність є поняттям, що акумулює, так як може включати різні її види. Алгоритмізація бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність», заснована на процесному підході, дозволить конкретизувати його елементи з урахуванням специфіки діяльності, яка зрештою орієнтується на інформаційні потреби користувачів звітності.

3.2. Особливості удосконалення облікових технологій в умовах цифровізації економіки

Цифровізація економіки, масштабне залучення інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності докорінно змінило форми господарювання, що традиційно склалися. Необхідність гармонізації взаємодії бухгалтерського обліку, аналізу та контролінгу потребує розробки нових управлінських технологій. І це зрозуміло, бо для конкурентного позиціонування на ринку товарів за умов інтегрування економічних відносин необхідно активно задіяти інноваційні технології. Все це також актуалізує важливість забезпечення корпоративного управління сучасною технологією облікової.

Активізація розвитку складних систем, до яких ми відносимо і мікроекономіку, розширює інформаційні потоки, що переміщують економіку більш високий рівень розвитку. Інтегрування економічних відносин викликало підвищений інтерес до залучення інноваційних проєктів, посилило конкурентну боротьбу та актуалізувало проблему поглинання бізнесу. У цих умовах підприємства малого та середнього бізнесу, щоб захиститися від конкурентів, вже змушені уникати ще нещодавно бажаної автономії та створювати об'єднані системи участі в управлінні господарюючими суб'єктами.

Побудова подібних структурних утворень у глобально орієнтованій економіці дозволяє запобігти комерційним ризикам, оптимізувати витрати тощо. Все це, безумовно, активізує та стимулює міжнародне інтегрування новітніх технологічних досягнень та капіталу, посилює розвиток цифрової економіки, потребує нових підходів до уніфікації обліково-аналітичного забезпечення корпоративного менеджменту. Розглянута закономірність процесів уніфікації обліково-аналітичного забезпечення має будуватися на однаковості підходів під час діагностування висновків щодо доцільності інвестування щодо конкретної галузі економіки.

Йдеться тому, що взаємозв'язок глобалізації економічних процесів та

обліково-аналітичного забезпечення всіх її учасників вимагає подальшого вдосконалення економічних схем впливу на механізми стратегічного управління. При цьому вся обліково-економічна інформація може бути представлена у вигляді моделі, що має «вхід» та «вихід». На «вході» акумулюється облікова та необлікова інформація, на «виході» результати цілеспрямованої «переробки» цієї інформації. І тому використовується безліч обліково-аналітичних методів для відповідних цілей управління різноманітними аналітичними показниками (угруповання витрат, калькулювання собівартості тощо.).

Бухгалтерський облік, що використовується, не здатний надавати багато видів інформації, бо всі довгі попередні роки такої потреби не було у управлінців.

В умовах активного міжнародного економічного інтегрування та відкритості зовнішнім інвестиціям вітчизняне облікове законодавство змушене оперативно переходити та адекватно реагувати на міжнародні стандарти фінансової звітності, які націлюють та прискорюють зближення норм МСФЗ з українськими нормами. Успішність інвестування в підприємства України в цьому контексті загалом визначається держгарантіями, що забезпечують прозорість та контролінг у освоєнні інвестиційних вкладень. При цьому одним із дієвих інструментів контролінгу виступає регламентний бухгалтерський облік. Причому, це об'єктивний, природний процес – посилення впливу транзакційних витрат на високотовиробничий процес підприємств та їх орієнтованість до вироблення імунітету правової захищеності у зовнішньоекономічних угодах сформувало ідею побудови однакових типових прийомів та способів організації та ведення бухгалтерського обліку та подання звітності, відповідної умови.

Експерти зазначають, що бухгалтерський облік та аналіз спочатку мають великий асортимент типових аналітичних можливостей та підходів до їх стандартизації, що має дозволити вибрати надійний (обґрунтований) варіант уніфікації ключових прийомів управлінського обліку у вітчизняній практиці

обліку.

У США, Великій Британії та інших економічно розвинених країнах для цілеспрямованої переробки обліково-аналітичної інформації, що відповідають різним цілям управління, планування та прогнозування, бюджетування, визначення критичної точки виробництва та продажів, управлінням оборотними коштами та інших питань щодо галузі виробничого калькуляційного обліку залучаються співробітники менеджменту підприємства (Management accountants). Світова бухгалтерська професійна спільнота розглядає стандартизацію управлінського обліку виключно як найважливіший ресурс управління. Облікова система акцентується на державне регулювання фінансового та податкового обліку.

Певні спроби стандартизації бухгалтерського обліку за допомогою англо-американської та європейської моделей обліку завершилися невдало у вітчизняних умовах через утворення певних облікових проблем. Це, зокрема, стосується наявності безлічі невідповідностей між результатами обліку та можливістю забезпечення необхідною обліково-аналітичною інформацією для вирішення стратегічних та тактичних завдань управління. Йдеться про деталізацію відповідальності за стратегічну організацію бізнесу, забезпечення сучасними методами управління соціальною відповідальністю, діагностування результатів впливу менеджерів на вдосконалення структури виробничого капіталу тощо. Внаслідок того, що у вітчизняній практиці уніфікації бухгалтерського обліку відсутні регламенти з обліку у сфері управління, досі неможливо задіяти більшість міжнародних рекомендацій щодо управлінського обліку, що відповідають розвитку міжнародних стандартів фінансового обліку.

Стандарти, на наш погляд, не сприяють у чинному форматі розкриттю (через звітність) інформації, яка б дозволила виробити стратегічний план, що забезпечує зовнішні цілі та оптимізацію бізнесу, так і тактичні аспекти управління внутрішніми цілями раціоналізації бізнес-структур.

Практика дозволяє говорити про наявність зрушень стандартизації бухгалтерського обліку та звітності та посилення принципу агрегування фактів

фінансово-виробничої діяльності за однорідними напрямками. Так, зокрема, відповідно до чинних стандартів, всі операції, що впливають на прибуток підприємства, відповідно до норм потрібно перерозподіляти щодо доходів і витрат за звичайними та іншими видами діяльності. Тут доцільно всі витрати структурувати в розрізі елементів витрат, як і вказано в П(С)БО.

Такий підхід відповідає духу сучасної концепції бухгалтерського обліку - вона більше зосереджена на фінансових операціях, що впливають на зміну статей бухгалтерського балансу, ніж зміни фінансових результатів.

Іншою проблемою є відсутність у вітчизняній обліковій практиці галузевих рекомендацій з обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), що не дозволяє розробці уніфікованої методики управлінського обліку щодо різних об'єктів управління у їх взаємозв'язку: носії витрат, місця виникнення витрат, центри відповідальності тощо, щодо яких доцільно задіяти типовий набір управлінських заходів.

Відсутність типізації в цьому контексті вже призвела до нерозуміння теорії освіти кінцевого продукту управлінського обліку, а в прикладному плані – недооцінки будь-якої інформації поза системою бухгалтерського обліку. Звідси, все навантаження на управління прибутком йде на систему бухгалтерського обліку: для порівняння - за кордоном сегмент обліку витрат на виробництво продукції постає як складова управлінського обліку, що дозволяє реалізовувати функції планування, контролю, управління та діагностування виробничо-фінансової діяльності підприємства з метою оптимізації її фінансові результати.

Зарубіжний формат бухгалтерського обліку, спрямований не так на накопичення і облік витрат, але в розподіл витрат між окремими видами продукції.

Загалом, стандартизація бухгалтерського обліку у міжнародній практиці відбувається за такими рівнями залежно від критеріїв затребуваності результатів обліку та звітності різними інвесторами:

- міжнародні стандарти фінансової звітності;

- регіональні (континентальні) стандарти бухгалтерського обліку та звітності;
- національні стандарти бухгалтерського обліку та звітності;
- корпоративні стандарти бухгалтерського обліку та звітності.

На закінчення можна відзначити, що використання у практиці уніфікованого ресурсу управлінського обліку дозволяє суттєво посилити контрольну та аналітичну функцію менеджменту, перенаправити постулати обліку у сферу оцінки та діагностування кінцевих результатів стратегічного та тактичного управління.

Висновки до розділу 3

1. Взаємодія різних видів обліку наочно демонструє можливість створення цілісної інформаційної системи, що відображає поточний стан економічного суб'єкта засобами облікового процесу. Так, дані бухгалтерського обліку деталізуються та доповнюються даними всіх інших видів обліку. Описана взаємодія видів обліку в блоці «Процес» забезпечується наступністю інформації для різних видів обліку, яка внаслідок її трансформації перетворюється на інформаційну сукупність у вигляді звітності, підготовленої відповідно до цілей управління, що сприяє досягненню синергетичного облікового ефекту.

2. Класичний обліковий цикл починається з первинного документа, його обробки та завершується створенням звітності, ця послідовність традиційно визначала трудові функції та дії облікового персоналу підприємств. Побудова інноваційного обліку, заснованого на процесному підході, йде не від встановлених професійним стандартом «Бухгалтер» трудових функцій, а від очікуваного інформаційного продукту, на який повинні бути орієнтовані трудові функції та дії облікового персоналу.

3. Відмінною особливістю організації бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність» стає мотивація облікового персоналу на колективне створення інформаційного продукту – «Звітність» та контролюється власником процесу. У цьому випадку звітність є поняттям, що акумулює, так як може включати різні її види. Алгоритмізація бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність», заснована на процесному підході, дозволить конкретизувати його елементи з урахуванням специфіки діяльності, яка зрештою орієнтується на інформаційні потреби користувачів звітності.

4. Цифровізація економіки, масштабне залучення інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності докорінно змінило форми господарювання, що традиційно склалися. Необхідність гармонізації взаємодії бухгалтерського обліку, аналізу та контролінгу потребує розробки нових управлінських технологій.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Аналіз передумов для креативного обліку, його мотивації та технологій у сукупності відносин підкреслює, що основа використання креативного обліку як інструменту формування інформації для зацікавлених сторін та обмеження неетичних, недобросовісних проявів креативного обліку – це професійне судження, яке є ментальною програмою професійного бухгалтера. Саме в ньому в діалектичній єдності застосовуються знання, вміння, досвід професійних та етичних норм особистого та професійного рівня.

2. Креативний облік слід розглядати як інструментарій з формування фінансової звітності, в основі якого лежить ментальна програма бухгалтера. Застосування міжнародних стандартів під час складання фінансової звітності зумовлює ступінь використання способів креативного обліку. Компанії, які залучають інвесторів, зацікавлені у поступовому підвищенні прибутку, тоді як компанії, які не залучають інвестиції, зменшують і згладжують прибуток.

3. Існує два основні напрямки використання креативного обліку: позитивний та негативний. Позитивний напрямок призводить до позитивного результату застосування креативного обліку, не порушує законодавства, за фактом використання цього виду креативного обліку не завдає шкоди користувачам фінансової звітності. Негативний напрямок призводить до позитивного результату у короткостроковому періоді, при цьому не рятуючи компанію від негативних наслідків застосування креативного обліку у довгостроковій перспективі.

4. Найчастіше креативний облік застосовують на підприємствах бізнесу у зв'язку з особливою специфікою діяльності та можливістю маніпулювання величиною прибутку компанії, коли підприємству необхідно зацікавити можливих інвесторів в ефективності вкладення інвестицій, оскільки рішення про інвестування приймається на основі вивчення актуального фінансового стану бізнесу.

5. Для зменшення негативних наслідків застосування креативного обліку, необхідно спростити правила бухгалтерського обліку. При цьому не варто

забувати, що нестабільність економічної та політичної ситуації у державі та світі, неможливість виконувати державою функції є основними причинами виникнення різних варіантів спотворення фінансових результатів підприємствами та приховування прибутку.

6. Креативний облік, з одного боку, можна вважати прогресивним явищем у бухгалтерському обліку, адже за відсутності інших методів обліку нової господарської операції він дає змогу достовірно оцінити господарську ситуацію. З іншого боку, креативний облік може бути спрямований на подання результатів діяльності компанії у сприятливому середовищі, тобто відобразити бажаний, а не фактичний стан справ.

7. Взаємодія різних видів обліку наочно демонструє можливість створення цілісної інформаційної системи, що відображає поточний стан економічного суб'єкта засобами облікового процесу. Так, дані бухгалтерського обліку деталізуються та доповнюються даними всіх інших видів обліку. Описана взаємодія видів обліку в блоці «Процес» забезпечується наступністю інформації для різних видів обліку, яка внаслідок її трансформації перетворюється на інформаційну сукупність у вигляді звітності, підготовленої відповідно до цілей управління, що сприяє досягненню синергетичного облікового ефекту.

8. Класичний обліковий цикл починається з первинного документа, його обробки та завершується створенням звітності, ця послідовність традиційно визначала трудові функції та дії облікового персоналу підприємств. Побудова інноваційного обліку, заснованого на процесному підході, йде не від встановлених професійним стандартом «Бухгалтер» трудових функцій, а від очікуваного інформаційного продукту, на який повинні бути орієнтовані трудові функції та дії облікового персоналу.

9. Відмінною особливістю організації бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність» стає мотивація облікового персоналу на колективне створення інформаційного продукту – «Звітність» та контролюється власником процесу. У цьому випадку звітність є поняттям, що акумулює, так як може

включати різні її види. Алгоритмізація бізнес-процесу «Бухгалтерський облік та звітність», заснована на процесному підході, дозволить конкретизувати його елементи з урахуванням специфіки діяльності, яка зрештою орієнтується на інформаційні потреби користувачів звітності.

10. Реформування та лібералізація системи бухгалтерського обліку та звітності відповідно до МСФЗ, що проводяться в країні останніми роками, призвели до утворення нових методів прийняття облікових рішень на основі професійної думки, яка відрізняється багатоваріантністю та гнучкістю, відсутністю жорсткої регламентації. Нестандартні рішення у сфері бухгалтерського обліку призвели до поширення у професійному середовищі фахівців у сфері бухгалтерського обліку та використання терміну «креативний» бухгалтерський облік.

11. Творчий підхід у бухгалтерському обліку реалізується через можливість вибору в обліковій політиці способів формування звітних показників із запропонованих у національних стандартах правил чи розробки власного рішення на основі базових принципів та припущень. Одночасно обмежуючим фактором «креативного» обліку є ризики введення в оману акціонерів, кредиторів та інших користувачів бухгалтерської звітності, які можуть зазнати фінансових втрат. Такі дії керівництва можуть бути кваліфіковані як шахрайство.

12. Введення в оману зацікавлених осіб у достовірній фінансовій звітності щодо суми майна та джерел утворення майна компанії може призвести до неефективного управлінського рішення, та/або змінити прийняття щодо цієї компанії рішення та/або завдати матеріальної шкоди: акціонерам – недоотримання дивідендів, необґрунтоване виведення активів з бізнесу; кредиторам – відсутність конкурсної маси при банкрутстві, неможливість звернути стягнення на майно боржника; інвесторам – економічно невиправдані вкладення, втрати від неадекватної оцінки ризиків; державі – неправильне включення вартості основних засобів та/або не включення до бази оподаткування при обчисленні податку на майно та податку на прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августова О. О., Денисевич Є. С., Зайцева Д. Є. Креативний бухгалтерський облік як відображення сучасних реалій ведення фінансової звітності. Молодий вчений. 2017. № 5. С. 505-508.
2. Безверхий К. Принципи бухгалтерського обліку та їх вплив на обліково–звітну інформацію підприємства. Галицький економічний вісник. 2012. №6(39). С.76–92.
3. Белова І.М., Семенишена Н.В. Інтегрована звітність інституційних одиниць: інтерпретаційне поле концепту. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. № 2. С.16–32.
4. Блакита А.В. Нефінансова звітність як інструмент оцінювання соціальної відповідальності бізнесу. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №15. С. 126–129.
5. Бобров Е. Електронні гроші + єдиний податок = український «податковий рай». URL: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=228&ArtID=772>.
6. Бутинець Ф.Ф. Альфа і омега бухгалтерського обліку або моя болісна не сповідь. Житомир, ПП «Рута» 2007, 328 с.
7. Голов С. Ф. Креативний облік – загроза професії та суспільству. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 1. С. 31-42.
8. Голов С.Ф. Креативний облік: творчість чи шахрайство. Економічні науки. 2010. №7(25). С.360-367.
9. Голов С.Ф. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 4. С. 3-13.
10. Гриценко О.І., Скорба О.А. Креативне мислення в обліку як передумова ефективності бізнесу. Інфраструктура ринку Одеса. 2018. № 25. С. 813-818.
11. Євдокимов В.В. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації: ісламська модель: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 419 с.

12. Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік в умовах інноваційно-орієнтованої моделі економіки. Харків:ФОП Лібуркіна Л.М., 2019. 392 с.
13. Завитій О., Роздимаха С. Напрями впровадження фінансової звітності за міжнародними стандартами. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2020. Випуск 2. С.33-41
14. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
15. Зінченко О. А. Показники і критерії якості прибутку підприємства на етапі його використання. Актуальні проблеми економіки. 2017. № 7. С. 106–111.
16. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.
17. Кінева Т.С. Місце та роль оцінки у системі обліково–аналітичного забезпечення управління. Вісник ЖДТУ. 2011. №3 (57). С. 62–64.
18. Корягін М. В., Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку. Львів:ЛКА, 2015. 239 с.
19. Крутова А.С. Облік в системі електронної комерції : монографія. Х., 2015. 405 с.
20. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: моногр. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. 373 с.
21. Кулик В.А. Розвиток бухгалтерського обліку на підприємствах електронного бізнесу: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2017. 410 с.
22. Легенчук С.Ф. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти : монографія. Житомир, 2017. 204
23. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку. Міжнародний збірник наукових праць. Теорія та

методологія бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2009. Випуск 2(14). С.88-101.

24. Любимов М.О. Організація обліку на підприємствах України: розробка внутрішніх регламентів / Кулик В.А., Любимов М.О. // Бухгалтерський облік і аудит, 2013. № 6. С. 12-18.

25. Макаренко І. Інтеграція сучасних видів та концепції бухгалтерського обліку для цілей сталого розвитку. Фінансовий простір, 2017, 1 (25): 83-88.

26. Мельник З. Ю. Фальсифікація як спосіб здійснення креативного обліку. Фінансовий простір. 2015. № 2 (18). С. 212-216.

27. Мельник З.Ю. Викривлення інформації у звітності: помилки та фальсифікація. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 10 (3). С. 190–194.

28. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. URL: http://www.minfin.gov.ua/document/237457/19_IAS8_IFRS_2009_GVT.pdf.

29. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id-92410&cat_id=92408

30. Мокринська З.В., Арендар Л.В. Проблеми креативного обліку. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 5 (168). С. 147-152.

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13

32. Олійник С. О. Роль креативного обліку та його прояви. Науковий огляд 2018. № 7(50).

33. Осадча О.О. Основні аспекти формування та відображення інформації щодо фінансових результатів у сучасних облікових концепціях. Серія «Економіка». 2013. Випуск 1(61). С.152-161.

34. Подолянчук О.А. Сутність креативного обліку. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 27 листопада 2017 р.). Чернігів : ЧНТУ, 2017. С. 8-10.

35. Пуцентейло П., Довбуш А., Бінчаровська Т., Гомотюк В. Сучасні технології бізнес-аналітики як інструмент для підвищення бізнес-комунікацій компанії. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1-2. С. 29-40.

36. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82.

37. Пуцентейло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4 (87). С.140-151.

38. Пушкар М.С. Креативний облік – благо для бізнесу та суспільства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 10-11 жовт. 2014 р.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 36-39.

39. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. Тернопіль, Карт-Бланш, 2006. 334 с.

40. Пшенична А.Ж. Прояви креативного обліку в економічній злочинності. Проблеми і перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : монографія ; за заг. ред. проф. Вериги Ю.А., доц. Ночовної Ю.О. Полтава : ПУЕТ, 2014. 333 с.

41. Рабошук А.В. Проблеми забезпечення достовірності фінансової звітності. Економічні науки / Серія: Облік і фінанси. 2012. Вип. 9 (3). С. 116–124.

42. Ховрак І.В. Особливості переходу до інформаційного суспільства в умовах глобалізації. URL: <http://dsfa.mybb3.net/viewtopic.php?p=7418>

43. Царук В. Ю. Креативний облік як інструмент коригування результатів діяльності корпорації. Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 955-962.

44. Царук В. Ю. Креативні облікові практики в корпоративних структурах. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 3-4. С. 37-45.

45. Царук В. Ю. Мінімізація зловживань можливостями креативних облікових практик в корпоративному управлінні. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. 28 квітн. 2020 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль : Осадца Ю.В., 2020. С. 187-188.

46. Царук В. Ю. Проблематика застосування креативного обліку з позиції корпоративного управління. Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (27 квітня 2019 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 12. Ч. 1. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. С. 323-325.

47. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2020. 404 с.

48. Царук В. Ю. Шляхи мінімізації застосування креативних облікових практик в корпоративних структурах. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1-2. С. 170-177.

49. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

50. Чижевська Л.В. Проблеми формування облікової політики підприємств електронного бізнесу в Україні. Науковий Вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2015. № 3. С. 171-178.

51. Юхименко-Назарук І.А. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в контексті неоінституційної теорії : монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2017. 300 с.

52. IAS 18 «Виручка». URL: <https://finmanagement.com.ua/wp-content/uploads/2018/03/ias18.pdf>